

משנה - פאה - רע"ב

• [פרק א](#) • [פרק ב](#) • [פרק ג](#) • [פרק ד](#) • [פרק ה](#) • [פרק ו](#) • [פרק ז](#) • [פרק ח](#)

פרק א

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#)

פרק ב

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#)
[משנה ח](#)

פרק ג

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#)
[משנה ח](#)

פרק ד

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#) [משנה ח](#)
[משנה ט](#) [משנה י](#) [משנה יא](#)

פרק ה

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#)
[משנה ח](#)

פרק ו

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#)
[משנה ח](#) [משנה ט](#) [משנה י](#) [משנה יא](#)

פרק ז

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#)
[משנה ח](#)

פרק ח

משנה א משנה ב משנה ג משנה ד משנה ה משנה ו משנה ז
משנה ח משנה ט

א

פרק

א

משנה

-

א

פרק

אלו דברים שאין להם שעור. מדאורייתא, אבל מדרבנן יש להם שעור, דהא תנן בסיפא אין פוחתין לפאה מששים: הפאה. שאדם חייב להניח בסוף שדהו לעניים, כדכתיב (ויקרא כג) לא תכלה פאת שדה בקצרה: והפורים. דכתיב (שמות כג) ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' אלהיך, ולא נתנה תורה בהם שעור [ג]: והראיון. שחייב אדם להראות בעזרה בשלש רגלים, דכתיב (שם) שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך, וזאת הראיה אין לה שעור, דכל אימת דבעי עיל ומתחזי ונפיק. פרוש אחר עולת ראיה ושלמי חגיגה שחייב להביא כדכתיב (שם) ולא יראו פני ריקם, אין לה שעור מדאורייתא דכתיב (דברים יט) איש כמתנת ידו, אלא שחכמים נתנו בה שעור, העולה מעה כסף וחגיגה שתי כסף: וגמילות חסדים. דבגופו, כגון בקור חולים ולקבר מתים וכיוצא בהן, אבל גמילות חסדים דבממונו, כגון פדיון שבוים ולהלביש ערומים ולהאכיל את הרעבים וכיוצא בהן יש להן שעור, שיתן בכל פעם שתבא מצוה כזו לידו חמשת מן הרוח שבנכסיו, ותו לא מחייב, דהכי אמרינן המבזבז אל יבזבז יותר מחמש [ד]. הלכך מבעי ליה לאינש לאפרושי חמשת הרוח בכל עת כדי שיהא מצוי כל זמן שיבא גמילות חסד לידו שיקימונו, ובחכי נפיק ידי חובתו: ותלמוד תורה. אין לה שעור דכתיב (יהושע א) והגית בו יומם ולילה: ותלמוד תורה פנגד פלם. שקול פנגד פלם:

אין פוחתין לפאה מששים. מדרבנן: אף על פי שאמרו אין לפאה שעור. מדאורייתא כדאמרן: הכל לפי גדל השדה. אם שדהו גדולה ועניינים מעטים נותן ומוסיף על ששים [ט] לפי גדל שדהו, ואם שדהו קטנה ועניינים מרבים מוסיף על ששים לפי רב העניינים: ולפי העונה. אית דגרסי ענה בוי"ו, כלומר לפי רב ענותו ורבה לעניינים, לשון וענותה תרבני (תהלים יח). ורמב"ם פרש לשון ענה, כלומר מה שתענה הארץ. ואית דגרסי ענה בבב"ת, ופרשו גדל הגרירים וקטנן, שאם היו השבלים של שדה במקום אחד מלאות וטובות ובמקום אחר צנומות ודקות לא יניח הפאה כלה מן הרעות אלא ישער ששים לרע ולפיה:

מתחלת השדה ומאמצעה. ואין צריך להניח פאה בסוף השדה, דכתיב (ויקרא יט) לא תכלה פאת שדה לקצר, אמרה תורה תן פאה ואף על פי שיש לה עדין קמה לקצר: ובלבד שיתן בסוף כשעור. אף על גב דרבי קרא בתחלה ובאמצע שיש תורת פאה למה שנתן, מכל מקום לא מפטר אלא אם כן נותן בסוף השדה תשלום שעור אחד מששים עם מה שנתן באמצע ובתחלה. כן מוכח בירושלמי. ורמב"ם פרש ובלבד שיתן בסוף כשעור פאה הצריכה לכל השדה, שצריך שיהיה בסוף השדה אחד מששים חוץ ממה שהניח בתחלה ובאמצע: אם שיר קלח אחד. בסוף השדה והניח אותו לפאה סומך עליו, וכל מה שהניח באמצע ובתחלה תורת פאה עליה: ואם לאו. שלא הניח אפלו קלח אחד בסוף השדה לפאה, הרי מה שהניח באמצע ובתחלה אינה חשובה פאה אלא דין הפקר יש לה [יא]. ופליג אדרבי שמעון דאמר דמכל מקום היא חשובה פאה אלא דלא מפטר בעל השדה בהכי [יב]. והלכה כרבי שמעון:

כל דבר שהוא אכל. למעוטי ספיחי סטים [יג], שאף על פי שהן אכל על ידי הדחק לאו אכל מקרו ואין חזבין בפאה, דכתיב (ויקרא יט) ובקצרכם, ואין קצירה אלא בדבר הראוי לאכילה: ונשמר. למעוטי הפקר שאין לו

שומרים שאינו חיב בפאה, דכתיב (שם) לעני ולגר תעזב אותם, פרט להפקר שכבר נעזב: **וגדוליו מן הארץ**. למעוטי כמהין ופטריות, שאין להם שרש בארץ וגדוליהם מן האויר, שאין חיבין בפאה דכתיב (שם) קציר ארצכם: **ולקיתו פאחד**. למעוטי תאנה וכיוצא בה מן האילנות שנקטטים הפרות שמתבשלים בהם ראשון ראשון **[יד]**, דכתיב (שם) קציר, משמע דבר הנקצר הרבה ביחד **[טו]**: **ומכניסו לקיום**. למעוטי ירק **[טז]** שאינו מתקיים אלא מתעפש מיד, דכתיב (שם כג) פאת שדך בקצרה, ואין הירק נקצר **[יז]**: **והתבואה והקטניות**. תבואה מחמשת המינים, חטה ושעורה וכוסמת שבלת שועל ושיפון קטניות פולין ואפונים ועדשים ודומיהן: **בכלל הזה**. להתחיב בפאה כשישלמו בהם כל התנאים הללו: **[יט]**:

פרק א - משנה ה

האוג. אילן שהפרי שלו אדום, וקורין לו בלע"ז קורניי אולייס. ורמב"ם פרש שהוא צמח **[כ]** שמעבדים בו העורות וקורין לו בערבי סומא"ק, והאשכלות שלו ראויין לאכילה. ולא דוקא אלו שמנה התנא חיבים בפאה ולא מיני אילנות אחרים, אלא אלו ודומיהן קאמר:

פרק א - משנה ו

לעולם הוא נותן משום פאה. מי שלא הניח פאה בשדה במחבר חיב להפריש מן התלוש, והפאה שפפריש מן התלוש ונותן לעניים פטורה מן המעשרות: **עד שימרח**. שיעשה כרי וצבור של תבואה **[כא]**, אבל אם בא להפריש פאה אחר המרוח צריך שיפריש התרומה והמעשרות תחלה ואחר כך יטל הפאה, שאין פטור מן המעשרות אלא הפאה שנטלה קדם המרוח: **ונותן משום הפקר ופטור מן המעשרות**. (משום הפקר) המפקיר תבואתו ובא אחר וזכה בה, אין הזוכה בה חיב במעשרות דכתיב (דברים יד) ובא הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך, יצא הפקר שידך וידו שוין, אבל המפקיר תבואתו לאחר המרוח אין ההפקר ההוא פוטר מן המעשר **[כב]**: **ומאכיל לבהמה וכו'**. ואפלו הוא עצמו מתר לאכל אכילת עראי קדם מרוח, אבל הבהמה אוכלת אפלו אכילת קבע: **נוטל מן הגרן וזורע וכו'**. דמן התורה הזורע פטור מן המעשר אפלו לאחר מרוח דכתיב (שם) עשר תעשר ואכלת, וזורע לא קרינן ביה ואכלת, מיהו מדרבנן חיב. סבירא ליה

לְרַבִּי עֲקִיבָא דְקָדָם מְרוּחַ פְּטוּר מִן הַמַּעֲשֵׂר אֲפֵלוּ מִדְּרַבָּנָן. וְאִין הִלְכָה כְּרַבִּי עֲקִיבָא: **שְׁלָקְחוּ אֶת הַגֶּרֶן.** שְׁקֵנוּ תְבוּאָה מִן הַגֶּרֶן, וְקִנְסוּ חֲכָמִים שְׂיֵהִיו חִיבִים לְהַפְרִישׁ תְּרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת וְלִתֵּת אוֹתָם לְכַהֲנִים וְלוֹיִם אַחֲרַיִם כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיוּ קוֹפְצִים לְקִנּוֹת תְּבוּאָה אוֹ יֵין לְגִתּוֹת וְלַגְרָנוֹת **[כג]**. וְאִם קִנּוּ קָדָם מְרוּחַ, שְׁעָדִין לֹא הִקְבַּעַה תְּבוּאָה זֹו לְמַעֲשֵׂר, הַמַּעֲשָׂרוֹת שְׁלָהֶם: **הַמְקֻדָּשׁ וּפּוּדָה.** הַמְקֻדָּשׁ גָּרְנוּ וּפְדָאוּ מִיַּד הַגִּזְבָּר, וְהוּא גְדִישׁ אוֹ קָמָה שֶׁלֹּא הִקְבַּע לְמַעֲשֵׂר כְּשֶׁהָיָה בְּיַד הַהִקְדָּשׁ, חִיב הַפּוּדָה לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ הַמַּעֲשָׂרוֹת. אָבֵל אִם נִתְמַרַח הַגֶּרֶן בְּיַד הַגִּזְבָּר הוּאִיל וּבִשְׁעָה שֶׁהָיָה רְאוּי שְׂיִקְבַּע לְמַעֲשֵׂר דְּהֵינּוּ בְּזַמַּן הַמְרוּחַ הֵיטָה בְּיַד הַקְדָּשׁ, אִין הַפּוּדָה חִיב לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ מַעֲשָׂרוֹת, שֶׁהַהִקְדָּשׁ פְּטוּר מִן הַמַּעֲשָׂרוֹת **[כד]**:

ב

פרק

א

משנה

-

ב

פרק

אלו מפסיקין. בֵּין שְׂדֵה לְשְׂדֵה וַיְהִיו נֹחֲשָׁבִים כְּשִׁתֵּי שְׂדוֹת, לְעֵנִין שְׂאֵם הַנִּיחַ פָּאָה בְּאֶחָת מֵהֶן עַל חֲבֵרְתָּהּ לֹא עֲלֵתָה לוֹ לְפָאָה, דְּכַתִּיב (ויקרא יט) פֶּאת שְׂדֵד, שֶׁלֹּא יִנִּיחַ פָּאָה מִשְׂדֵה לְחֲבֵרְתָּהּ: **הַנַּחֵל.** נָהַר: **וְהַשְּׁלוּלִית.** אֶמֶת הַמַּיִם שֶׁמִּחֻלְקֵת שְׁלָל לְאַגְפִּיָּה שְׂאֵמוֹת אַחֲרוֹת שֶׁל מַיִם שׁוֹתוֹת מִמֶּנָּה: **וְדָרָךְ הַיַּחִיד.** אַרְבַּע אֵמוֹת: **וְדָרָךְ הַרְבִּים.** שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אֵמָה, וּמִשׁוּם סִיפָא נִקְטַל לֵה דְבַעֵי לְמַתְנֵי סִיפָא שְׁכָל אֵלוּ אִין מִפְּסִיקוּן בְּאֵילוֹן, וְקָא מִשְׁמַע לֹן דְּאֵפְלוּ דְּרָךְ הַרְבִּים שֶׁהִיא רַחְבָּה שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אֵמָה אֵינָה מִפְּסִיקַת בְּאֵילוֹן: **שְׁבִיל הַרְבִּים וְשְׁבִיל הַיַּחִיד.** שְׁבִיל זֹוֹטֵר טוּבָא, דְּשִׁקִּיל כְּרַעַא וּמְנַח כְּרַעַא. וְאִשְׁמַעִינָן דְּאֵפְלוּ שְׁבִיל דְּרַבִּים אִם הוּא קְבוּעַ לִימוֹת הַחֲמָה וְלִימוֹת הַגִּשְׁמִים, כְּלוּמַר שְׁמַהֲלֵכִין בּוֹ אֲפֵלוּ בְּזַמַּן שֶׁהַשְּׂדוֹת זְרוּעוֹת בְּימוֹת הַגִּשְׁמִים, מִפְּסִיק בֵּין הַשְּׂדוֹת הַזְרוּעוֹת וְאִי לֹא, לֹא מִפְּסִיק: **הַבוּר.** שְׂדֵה שְׂאֵינָה זְרוּעָה. וְהָאֵדְמָה לֹא תִשָּׂם (בְּרַאשִׁית מו) מִתְּרַגְמִינָן וְאַרְעָא לֹא תִבוּר **[ג]**: **וְהַנִּיר.** חֲרִישָׁה. כְּמוֹ נִירוֹ לְכֶסֶם נִיר (נִרְמִיָּה ד): **וְזָרַע אַחֵר.** כְּגוֹן שְׂשִׁתֵּי הַשְּׂדוֹת זְרוּעִים חֲטִים וּבִינֵיהֶם קִרְקַע זְרוּעַ מִין אַחֵר. וְשַׁעוֹר רַחֵב הַבוּר וְהַנִּיר וְזָרַע אַחֵר כְּדֵי שֶׁלֹּשָׁה תִלְמִים שֶׁל מַעֲנִית הַמַּחְרָשָׁה: **וְהַקּוֹצֵר לְשַׁחַת מִפְּסִיק.** דְּקָסְבַר כָּל לְשַׁחַת לָאוּ קָצִירָה הִיא, דְּלֹא חֲשָׁבִינָן לֵה אֶתְחַלְתָּא דְּקָצִירָה. שַׁחַת, תְּבוּאָה שֶׁלֹּא הִבִּיאָה שְׁלִישׁ, וְקוֹצְרִים אוֹתָהּ לְהַאֲכִיל

פרק ב - משנה ב

אמת המים שאינה יכולה להקצר פאחת. שהיא רחבה כל כד עד שהעומד באמצע אינו יכול לקצר מכאן ומכאן **(ה)**: **רבי יהודה אומר מפסקת.** ופליג אתנא קמא דאמר לעיל על שלולית דהינו אמת המים דבכל ענין מפסיק, ורבי יהודה סבר דאם יכולה להקצר פאחת אינה מפסקת. והלכה כרבי יהודה: **וכל ההרים אשר במעדר יעדרו.** הר שחודו זקוף ואין בקר בכליו יכולין לעבר שם, ומפסיק בין שתי השדות: **הוא נותן פאה לכל.** כלומר נותן פאה אחת לכל שתי השדות ולא חשיב הפסק, הואיל והם נעדרים במעדר, כלומר שבני אדם חופרים אותו הר בכלי שחופרים בו את הקרקע, אין זה הפסק. שהרואה אומר אין זה קרקע בור אלא למחר חופרים אותו במעדר וזרעים אותו ושתי השדות הם אחת:

פרק ב - משנה ג

הכל מפסיק לזרעים. מפרש בגמרא בירושלמי דהכל לאתווי סלע שהיה עובר על פני כל השדה, אם צריך הוא לעקר את המחרשה מצד זה כדי לתת אותה לצד זה, מפסיק: **אלא גדר.** גבה עשרה טפחים: **שער פותש.** ענפי האילן קרוין שער. ופרוש שער פותש, שהנפות של אילנות מתערבין זה עם זה למעלה מן הגדר כעלי זה התקוע במכתש:

פרק ב - משנה ד

כל הרואים זה את זה. כל זמן שהעומד אצל אחד מהאילנות יכול לראות האילן האחר, אף על פי שיש ביניהן גדר, אינו מפסיק, ולוקח פאה מאילן אחד על חברו: **לזיתים שהיו להם בכל רוח.** פאה אחת היו נותנים על כל

הִזְיִיתִים שֶׁהָיוּ לָהֶם לְצַד מְזֻרְחָה שֶׁל עִיר, וּפְאָה אַחֲרֵת עַל כָּל הִזְיִיתִים שֶׁהָיוּ לָהֶם לְצַד מְעֻרְבָה, וְכֵן לְאַרְבַּע רוּחוֹת: **שֶׁהָיוּ לָהֶם בְּכָל הָעִיר**. אֵין נוֹתְנִים כִּי אִם פְּאָה אַחַת לְכָלֹּן, אֶף עַל פִּי שְׂאִין רוֹאִין זֶה אֶת זֶה, וְאִין הִלְכָה כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי צְדוֹק שֶׁאָמַר מִשְׁמוֹ, אֲבָל הִלְכָה כְּרַבִּן גְּמְלִיאֵל:

פרק ב - משנה ה

שְׁנֵי מֵינֵי חֲטִינ. כְּגוֹן שְׁחַמְתִּית וּלְבָנָה: {ט}

פרק ב - משנה ו

הַלְבָּלָר. הַסּוֹפֵר: **הַזּוּגוֹת**. הֵם כָּל אוֹתָן שְׁנַיִם שְׁנַיִם הַנּוֹזְכִים בְּפֶרֶק קִמָּא דְמַסְכַּת אַבוֹת, שֶׁקִּבְּלוּ שְׁנַיִם מִפִּי שְׁנַיִם [עד] מִפִּי שְׁמַעוֹן הַצַּדִּיק:

פרק ב - משנה ז

שְׂדָה שֶׁקְצָרוּהָ כּוֹתִים. לְעֶצְמָן. וְלֹא שֶׁקְצָרוּהָ פְעִילֵי כּוֹתִים לְיִשְׂרָאֵל, דְּאָז הָיוּ כְּאֵלוּ קְצָרוּהָ יִשְׂרָאֵל: **קִרְסָמוּהָ נְמָלִים**. דְּרַךְ הַנְּמָלָה לְחִתּוֹךְ קִנְיָה הַשְּׂבֵלֶת מִלְמַטָּה. וְלָזֶה קוֹרִים קִרְסוּם, לְשׁוֹן יְכַרְסְמָנָה חֲזִיר מִיַּעַר (תְּהִלִּים 5): **פְּטוּרָה**. דְּכַתִּיב גַּבִּי פְּאָה וּבִקְצָרְכֶם, עַד שֶׁתִּהְיֶה אִתְּם הַקְצָרִים: **שְׁחוּבֹת הַקְצִיר בִּקְמָה**. כְּלוּמַר חוּבַת הַפְּאָה שֶׁל זֶה הַנִּיחָה בִּקְמָה. וְנִהְיָ דָאִם כְּלָה שְׂדָה, חֲזָרָה פְּאָה לְעֹמְרִים וְחִיָּב לְהַפְרִישׁ פְּאָה מִן הָעֹמְרִים, הֵנִי מְלִי הִיכָא דְכְּלָה הוּא, אֲבָל הִכָּא הוּא לֹא כְּלָה:

פרק ב - משנה ח

הלוקח נותן פאה לכל. שחובת הפאה ממה שקצר נשאר בזה החצי שקנה הלוקח, והוי כאלו לא מכר לו אלא מה שנשאר בשדה אחר שיוציא ממנה הפאה שראוי להוציא מאותה שדה. וכן הפודה מיד הגזבר מוציא מן החצי שפדה הפאה הראויה לשדה כלה:

פרק ג

פרק ג - משנה א

מלבנות. ערוגות מרבעות. ובשביל שעשויות כדפוסי הלבנות קרויין מלבנות: **שפין הזיתים.** והוא הדין לכל שאר אילנות. ונקט זיתים לאשמועינן דאפלו זיתים שחנבים בפאה לא מפסקי לבית הלל, וכל שפן שאר אילנות שאין חנבין בפאה דפשיטא דלא מפסקי: **בית שמאי אומרים פאה מכל אחד ואחד.** מכל מלבן ומלבן, הואיל ועומדות הערוגות פסקי פסקי ואין מתערבין זו עם זו קסברי בית שמאי דמפסקי זיתים. [אבל] היכא דראשי שורות מתערבים מזה לזה [מודו] דלא מפסקי. ובזמן שהאילנות מרחקים זה מזה עד שבקרקע בית סאה שהוא חמשים אמה על חמשים אמה אין בו עשרה אילנות, מודים בית הלל שנותן פאה לכל מלבן ומלבן, דהואיל והאילנות מרחקים נראין הדברים שלא בשביל האילנות נעשו המלבנות. ובזמן שהאילנות רצופים ויש עשר אילנות בפחות מבית סאה מודים בית שמאי שנותן פאה אחת על הכל, לא נחלקו אלא כשיש עשר אילנות בבית סאה:

פרק ג - משנה ב

המנמר. מלקט שדהו מקומות מקומות, דמחזי כמנומר, לשון ונמר

חִבְרַבְרַתִּיּוֹ (יִרְמְיָהּ יג), שֶׁקָּצַר הַתְּבוּאָה שֶׁנִּתְּבַשְׁלָה רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן בַּשָּׂדֶה [ג]:
וְשִׁיר קְלָחִים לַחִים. אוֹתָן שֶׁלֹּא נִתְּבַשְׁלוּ: נוֹתָן פֶּאֶה מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד.
כְּשֶׁחוֹזֵר לְלֶקֶט הַקְּלָחִים לַחִים שֶׁשִׁיר. דְּנִמּוֹר מִפְּסִיק וְלֹא אֶתְחַלְּתָא
דְּקִצְיָה חֲשִׁיבָא [ד]: בְּזוֹרַע שֶׁבֶת. יָרַק שֶׁקוֹרִין לוֹ אֲנִיטָּו בְּלַעֲיָז: שֶׁהוּא
נוֹתָן פֶּאֶה לְכָל אַחַת וְאַחַת. מִפְּנֵי שֶׁאִין דְּרַכּוֹן לְזַרַע מֵהוֹן שָׂדֶה אַחַת, לְפִיכֹךְ
חֲשׁוּבִין כָּל אוֹתָן עֲרוּגוֹת כְּאֵלוֹ כָּל אַחַת מֵהוֹן שָׂדֶה אַחַת. וְשֶׁבֶת וְחֲרָדֵל
חִיבִים בַּפֶּאֶה אֶף עַל פִּי שֶׁאִין נוֹתְנִין פֶּאֶה לְיָרַק, מִשּׁוּם דְּלְזַרַע עֲבִידֵי וּכְמִינֵי
זָרְעִים חֲשִׁיבִי. וְהִלְכָה פְּחֻכְמִים:

פרק ג - משנה ג

הַמְּחַלֵּיק בְּצֵלִים. אֵיךְ דְּמִפְּרָשִׁי לְשׁוֹן וְאֲנָכִי אִישׁ חֶלֶק (בְּרֵאשִׁית כו), עַל שֵׁם
שֶׁכְּשֶׁנִּתְּלָשׁוּ נִשְׁאָר הַמְּקוֹם חֶלֶק. וְאֵיךְ דְּמִפְּרָשִׁי הַמְּחַלֵּיק כְּמוֹ הַמְּחַלֵּק,
שֶׁנוֹטֵל חֶלֶק מִן הַבְּצֵלִים לַחִים לְמַכְרֵן בְּשׁוּק וְחֶלֶק אַחַר מִנִּיחַ בְּשִׁים לְגֵרוֹן
לְקִיּוֹם: נוֹתָן פֶּאֶה לְאֵלוֹ לְעֶצְמוֹ. דְּכִשְׁנֵי מִינֵי חֲטִים דָּמוּ: וְכֵן בְּכָרִם. וְכֵן
הַמְּחַלֵּיק בְּכָרִם דִּינוֹ כְּמִחַלֵּיק בְּבָצֵלִים: הַמְּדַל נוֹתָן מִן הַמְּשִׁיר עַל מֵה
שֶׁשִׁיר. בְּזִמְן שֶׁהַבְּצֵלִים זְרוּעִים רְצוּפִים נוֹטֵל מֵהֶם אֶחָד מִבֵּינֵיהֶם כְּדִי
שֶׁהַנְּשִׂאָרִים יִתְגַּדְּלוּ בְּרוּחַ וַיַּעֲשׂוּ גָסִים. וְזֶהוּ הַנְּקָרָא מִדֵּל, שֶׁדוֹלָה וְשׁוֹלֵף
אוֹתָם מִמְּקוֹמָם, וְתֵּן אִיזְהוּ מִדֵּל, נוֹטֵל אַחַת וּמִנִּיחַ שְׁנַיִם. וְאוֹתָן שֶׁעוֹקֵר
לְתוֹן רוּחַ לְנִשְׂאָרִים אֵינָם חִיבִין בַּפֶּאֶה, לְפִי שֶׁתִּקְנַת הַנְּשִׂאָרִים הִיא, הַלְּכָךְ
נוֹתָן פֶּאֶה מִן הַנְּשִׂאָר לְבַד וְהַנְּעֻקֵר פְּטוּר מִכָּלִים דְּלֹא חֲשִׁיבָא קִצְיָה:
הַמְּחַלֵּיק מֵאַחַת יָד. כְּלוּמַר מְעַנְּנָן אֶחָד, אוֹ כְּלוּ לְגֵרוֹן אוֹ כְּלוּ לְשׁוּק.
וְרַמְבַּ"ם פֶּרֶשׁ מֵאַחַת יָד מִמְּקוֹם אֶחָד, שֶׁהַחֶלֶק שֶׁנוֹטֵל לְמַכּוֹר בְּשׁוּק אֵינוֹ
נוֹטֵל אוֹתוֹ מִכָּאן וּמִכָּאן אֶלֶּא כְּלוּ מִצַּד אֶחָד [ח]:

פרק ג - משנה ד

הָאִמְהוֹת שֶׁל בְּצֵלִים. בְּצֵלִים גְּדוֹלִים שֶׁמִּנְיַחִין אוֹתָן לְגַדֵּל זָרַע, וּמִתּוֹךְ
שֶׁמִּשְׁתַּהִיּוּ בְּאַרְץ לֹא חֲזוּ לְאֶכִּילָה אֶלֶּא עַל יְדֵי הַדְּחֵק [ט], וְלִכְךָ פְּטוּר רַבִּי
יוֹסִי. וְאִין הִלְכָה כְּמוֹתוֹ: מִלְּבַנּוֹת הַבְּצֵלִים שֶׁבֵּין הַיָּרֵק. סָבַר רַבִּי יוֹסִי
דְּיָרַק כְּזָרַע אַחַר דָּמִי, שֶׁאִין דָּרְךְ בְּגִי אָדָם לְהִיּוֹת מְכַנִּיס בְּצֵלִים בֵּין הַיָּרֵק,
וְתֵּן לְעִיל בְּפֶרֶק שְׁנֵי דְזָרַע אַחַר מִפְּסִיק. וְאִין הִלְכָה כְּרַבִּי יוֹסִי:

פרק ג - משנה ה

שְׁלָקְחוּ אֶת הָאֵילָן. מִהֲנִדָּה אֵילָנוֹת דְּחָשִׁיב בְּפָרֶק קָמָא שְׁחִיבִים בְּפֶאֶה:
הַמוֹכֵר קִלְחֵי אֵילָן. שְׂרָשֵׁי צְמָחִים שְׁחִיבִין בְּפֶאֶה, וְלֹא מִכַּר לֹו הַקֶּרֶקַע,
נֹוֹתָן הַלּוֹקַח פֶּאֶה מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד: **בְּזִמְנָן שְׁלֵא שִׁיר**. כְּלוּמַר **[י]** אִם לֹא
הִתְחִיל בְּעַל הַשְּׂדֵה לְקַצֵּר אוֹ לְלַקֵּט פְּרוֹת, אִזּוּ הוּא דְחִיב הַלּוֹקַח לִתְנוּ פֶּאֶה.
אֲבָל אִם הִתְחִיל בְּעַל הַשְּׂדֵה לְקַצֵּר שְׂדֵהוּ קִדְם שְׂמִכַר אֶת אֵילָו, שְׁנִשְׂאָר מִן
הַשְּׂדֵה שְׁלֵא נִקְצַר אוֹ שְׁלֵא נִלְקַט, בְּעַל הַשְּׂדֵה הוּא הַנּוֹתָן פֶּאֶה עַל הַכֹּל,
דְּמִפֵּי אֲתַחִיל בְּקַצִּירָה אוֹ בְּלִקִּיטַת הַפְּרוֹת אִיחִיב בְּפֶאֶה שֶׁל כָּל הַשְּׂדֵה.
וְרַבֵּי יְהוּדָה לְפָרוּשֵׁי מִלְתִּיהָ דְּתַנָּא קָמָא אֲתָא, וְכֹן הִלְכָה:

פרק ג - משנה ו

קֶרֶקַע בֵּית רַבֵּעַ. מְקוּם שְׂרָאוּי לְזֹרַע בּוֹ רַבֵּעַ הַקֵּב. וּפְרָשׁוּ בּוֹ שֶׁהוּא עֶשֶׂר
אֲמוֹת וּמְחֻצָּה עַל עֶשֶׂר אֲמוֹת בְּקֶרֶב **[יא]**: **הַעוֹשֶׂה סְאֲתִים**. רַבֵּי יְהוֹשֻׁעַ לֹא
אָזִיל בְּתֵר זְרִיעָה, אֶלָּא קֶרֶקַע הַמוֹצִיאָה סְאֲתִים שֶׁהֵן שְׁנַיִם עֶשֶׂר קֶבִין
[יב]: **לְקַצֵּר וְלִשְׁנוֹת**. דֶּרֶךְ הַקּוֹצְרִים אוֹחִז מִלֹּא כְּפֹו מִן הַקָּמָה וְקוֹצֵר,
כְּדִכְתִּיב (תְּהִלִּים קכט) שְׁלֵא מִלֹּא כְּפֹו קוֹצֵר. וְאִם יֵשׁ בְּקָמָה כְּדִי לְמַלְאֵת כְּפֹו
שְׁנֵי פְעָמִים חִיבַת בְּפֶאֶה: **קֶרֶקַע כָּל שֶׁהוּא חִיבַת בְּפֶאֶה**. דְּסַבִּירָא לִיהָ פֶּאֶת
שְׂדֵדָּה כָּל שֶׁהוּא מִשְׁמַע **[יד]**, וּפְלִיג אֶכְלָהוּ **[טו]**: **וּבְכַפּוּרִים**. דְּכִתִּיב בְּהוּ
אֲדַמְתֵּד **[טז]**. וְהִנֵּי מִלֵּי בְּכַפּוּרֵי חֶטֶה וּשְׁעוֹרָה, אֲבָל בְּכַפּוּרִים שֶׁל אֵילָן אֵינּוּ
חִיב אֶלָּא אִם כֹּן יֵשׁ לוֹ קֶרֶקַע שֶׁשׁ עֶשְׂרֵה אֲמוֹת סָבִיב לְאֵילָן, שֶׁהוּא שְׁעוֹר
יִנְיָקָתוֹ: **וְלִכְתֹּב עָלֶיהָ פְּרוֹזְבוּל**. הַלֵּל תִּקְוָן פְּרוֹזְבוּל, כְּשֶׁרָאָה שֶׁהוּא נִמְנָעִים
מִלְּהַלּוֹת לְעֲנִיִּים מִפְּנֵי הַשְּׁבִיעִית שְׂמִשְׁמֻטָּת הַחוּב, תִּקְוָן שֶׁיְהִי מוֹסֵר
שְׂטֵרוֹתָיו לְבֵית דִּין, וְכוּתֵב, מוֹסֵר אֲנִי לָכֶם פְּלוּנִי וּפְלוּנִי הַדִּינִין כָּל חוּב
שֵׁישׁ לִי שְׂאֲגָבְנוּ כָּל זִמְנָן שְׂאֲרָצָה, וּמִשְׁכַּתְבוּ לוֹ שְׂטֵר זֶה **[יז]** שׁוּב אֵין
שְׁבִיעִית מִשְׁמֻטָּת חוּבוֹ. וְדוֹקָא כְּשֵׁישׁ קֶרֶקַע כָּל דֶּהוּא לְלוּה דְאִזּוּ חָשִׁיב
כְּאֵלוֹ הַחוּב גְּבוּי כְּבָר בְּיַד בֵּית דִּין וְתוֹ לֹא קִרִּינָא בֵּיהָ לֹא יִגַּשׁ, וְחָשְׁבִינָן
לְקֶרֶקַע כָּל שֶׁהוּא כְּאֵלוֹ שׁוּה כָּל הַחוּב, דְּאֵין אוֹנָאָה לְקֶרֶקַעוֹת **[יח]**:
וְלִקְנוֹת עֲמָה נְכָסִים שְׂאֵין לָהֶם אַחֲרִיּוֹת. דְּמִטְּלִטְלִין נִקְנִין אֲגַב קֶרֶקַע,
בְּכֶסֶף בְּשֵׁטֵר וּבְחֻזְקָה, כְּדִתְנֵן בְּפָרֶק קָמָא דְּקִדּוּשִׁין, וְשֵׁם מְפָרֵשׁ:

שְׂכִיב מֵרַע. הַשּׁוֹכֵב עַל מִטָּתוֹ מִחֲמַת חֲלִי: **שִׁיר קִרְקַע כָּל שְׁהוּא.** כָּל הַנִּי שִׁיר קִרְקַע כָּל שְׁהוּא. דִּתְנֵן בְּמִתְנִיתֵינוּ מִכָּאן וְעַד סוֹף פְּרָקִינוּ, לָאוּ דְנֻקָּא קִרְקַע, דְּהוּא הַדִּין מְטַלְטְלִים כָּל שְׁהוּן. אֶלָּא אִינְדִי דִתְנָא רִישָׁא גְבִי פֶּאֶה וּבְכוּרִים וּפְרוּזְבוּל קִרְקַע כָּל שְׁהוּא, תְּנָא בְּכָל הַנֶּדָּ נְמִי קִרְקַע כָּל שְׁהוּא: **מִתְנַתּוּ קִימַת.** אִם קִנּוּ מִיָּדוֹ עַל הַמִּתְנָה, אַף עַל פִּי שְׁעֵמַד מִחֲלִיוֹ אִינוּ יָכוֹל לְחַזֵּר בּוֹ, הוּאִיל וְשִׁיר לְעֵצְמוֹ כָּל שְׁהוּא גְלִי דְעֵתִיָּה דְלָאוּ מִחֲמַת מִיתָה כְּתַב הַמִּתְנָה: **לֹא שִׁיר קִרְקַע כָּל שְׁהוּא.** לְעֵצְמוֹ, מִסְתַּמָּא לֹא שְׂבִיק אִינְשׁ נְפִשְׁיָה עֲרִטִילָאִי, וְאִם לֹא שְׁהִיָּה חוֹשֵׁב וְדָאִי שְׁיִמוֹת לֹא הִיָּה נוֹתֵן כָּל נְכֻסָּיו, הַלְכָּד אִם עֵמַד חוֹזֵר, וְאֶפְלוּ קִנּוּ מִיָּדוֹ: **וְכַתֵּב לֹא שְׁתּוֹ קִרְקַע כָּל שְׁהוּא אַבְדָּה כְּתַבְתָּה.** בְּשְׂכִיב מֵרַע מִיָּרִי, שְׁמַחֲלֵק נְכֻסָּיו לְבָנָיו, וְכַתֵּב לֹא שְׁתּוֹ חֵלֶק בֵּין הַבָּנִים, וְשִׁמְעָה אִיהִי וְשִׁתְקָה וְלֹא אִמְרָה כְּתַבְתִּי אֲנִי גוֹבָה אוֹ פִּיּוּצָא בְּזָה, אַבְדָּה כְּתַבְתָּה: **רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר אִם קִבְּלָה עָלֶיָּה.** שְׁתַּהֲא שְׁתַּפֶּת בֵּין הַבָּנִים, אֶפְלוּ לֹא קִנּוּ מִיָּדָה, וְהוּא לֹא צָוָה שְׂיִכְתְּבוּ כֶּד בְּפִנְיָה, אַבְדָּה כְּתַבְתָּה וְשׁוּב אִינְהָ יָכוֹלָה לְחַזֵּר בָּהּ. וְאִין הַלְכָה כְּרַבִּי יוֹסִי:

הַפּוֹתֵב כָּל נְכֻסָּיו לְעַבְדּוֹ. שְׂכַתֵּב כָּל נְכֻסֵי נְתוּנִים לְפִלוּנֵי עַבְדֵי, הַרִי הֶעֱבַד בְּכֻלָּל הַנְּכֻסִים וְנָתַן לוֹ אֶת עֵצְמוֹ. וְהָא דְקָאֵמַר עַבְדֵי הִינוּ עַבְדֵי שְׁהִיָּה כְּבָר: **שִׁיר קִרְקַע כָּל שְׁהוּא לֹא יֵצֵא בֶן חוֹרִין.** דְּכָל הֵיכָא דְנַחֲתִית לְשִׁינְרָא אֶמְרִינן לְדִידִיָּה נְמִי שִׁיר, וְכִי אָמַר כָּל נְכֻסֵי לְהָ אֶשְׁאֵר נְכֻסִים קָאֵמַר וְלַחֲנוּפֵי לִיָּה קָאֵתִי, וְלֹא שְׁחַרְרִיָּה, בֵּינן דְלֹא אָמַר לִיָּה עֵצְמָהּ וּנְכֻסֵי. וְאֶפְלוּ אִין לוֹ שׁוּם נְכֻסִים אֶלָּא הֶעֱבַד וְהַקִּרְקַע שְׁשִׁיר, מִכָּל מְקוֹם לֹא יֵצֵא לְחַרוּת, דְּכִינן דְאִין מִתְקִים דְבוּר כָּל נְכֻסֵי דְהָא אֶתָּא חוּץ וּבְטַל לִיָּה, דְלֹא פְלִגִּינן דְבוּרָא, וְהוּי בְטַל לְגַמְרִי וְלֹא קָנָה לֹא עֵצְמוֹ וְלֹא נְכֻסִים **[יט]**: **רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר לְעוֹלָם הוּא בֶן חוֹרִין.** בֵּין אִין לוֹ נְכֻסִים אַחֲרִים אֶלָּא הֶעֱבַד וְהַקִּרְקַע שְׁשִׁיר, וּבֵין יֵשׁ לוֹ נְכֻסִים אַחֲרִים, לְעוֹלָם הוּא בֶן חוֹרִין. וּמוֹקְמִינן דְבוּר כָּל נְכֻסֵי בְּעַבְד לְבַדּוֹ כְּשֵׁאִין לוֹ נְכֻסִים אַחֲרִים, וְלֹא אֶמְרִינן דְבַמָּה שְׁאֵמַר חוּץ בְטַל דְבוּרוֹ שְׁאֵמַר כָּל נְכֻסֵי, דְפְלִגִּינן דְבוּרָא, וּמְקִימִינן לִיָּה בְּעַבְד, וְיֵצֵא בֶן חוֹרִין: **חוּץ מֵאֶחָד מֵרְבוּא.** וְלֹא פִרְשׁ מֵהוּ מְשִׁיר, דְּהֵתֵם אֶמְרִינן דְאֶחָד מֵרְבוּא דְקָאֵמַר הִינוּ עַבְד, וְאִיהוּ לֹא חָשִׁיב לִיָּה אֶלָּא כְּאֶחָד מֵרְבוּא בְנְכֻסִים, וְאֵף עַל גַּב דְשׁוּי טְפִי. וְאִין הַלְכָה כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן:

פרק ד - משנה א

הפאה נתנת במחבר. דכתיב (ויקרא יט) לעני ולגר תעזב [א], הנח לפניהם והם יבוזו: בדלית. גפן המדלית על גבי עצים או על גבי אילנות: מוריד ומחלק. דכתיב (שם) תעזב אותם, אותם שאין בהם סכנה [ב] אתה עוזב לפניהם ואי אתה עוזב אותם שיש סכנה בעליהם, אלא מוריד מן האילן ומחלק להם: בחליקי אגוזים. על שם שאילנות של אגוזים חלקים ואין בהם קשרים כשאר אילנות קרויון חליקי אגוזים [ד]. ואין הלכה פרבי שמעון: אפלו תשעים ותשעה. ארישא קאי, בפאה הנתנת במחבר:

פרק ד - משנה ב

בדלית ובדקל. שמצותו בתלוש:

פרק ד - משנה ג

נטל. אחד מן העניים מקצת פאה שלקט כבר וזרק לו על השאר כדי לקנת [ח]: אין לו בה פלוס. אפלו במה שלקט, דקונסין אותו ומוציאין ממנו התלוש והמחבר [ט]: נפל לו עליה וכו'. אף על גב דארבע אמות של אדם קונות לו בסמטא ובצדי רשות הרבים, הכא בשדה חברו לא תקינו ליה רבנן שיקנו לו ארבע אמותיו. אי נמי פיון דנפל עליה גלי דעתיה דבנפילה ניחא ליה דלקני, בארבע אמות לא ניחא ליה דלקני:

פרק ד - משנה ה

שֶׁלֶשׁ אַבְעֵיּוֹת בַּיּוֹם. שְׁלֹשׁ פְּעָמִים מִתְגַּלֶּה בְּעַל הַבַּיִת וְנִרְאָה בְּתוֹךְ שְׂדֵהוּ כְּדִי שְׂיִקְחוּ הָעֲנָיִים פָּאָה. אַבְעֵיּוֹת לְשׁוֹן גְּלוּי, נִבְעוּ מִצְּפָנָיו (עוֹבְדֵיָהּ א) מִתְרַגְּמִינָן אֲגַלְיָן מִטְמָרוּהֵי: **בְּשַׁחַר**. מִפְּנֵי הַמְּנִיקוֹת שֶׁבְּנִיהֶם יִשְׁנִים בְּשַׁחַר וְאִזּוּ יֵשׁ לָהֶם פְּנָאֵי לְלִקֹּט: **וּבַחֲצוֹת**. מִפְּנֵי הַתֵּינוּקוֹת שֶׁדִּרְכָן לְצֵאת בַּחֲצוֹת וְהוֹלְכִים לְלִקֹּט פָּאָה {ד}: **וּבַמְנַחָה**. מִפְּנֵי הַזְּקֵנִים הַהוֹלְכִים עַל מִשְׁעָנָתָם וְאִין מִגִּיעִים לְשְׂדֵה עַד שְׁעַת הַמְּנַחָה: **שְׁלֹא יִפְחַתּוּ**. מִשְׁלֹשׁ עֵתִים הִלְלוּ. וְהִלְכָה שְׂאִין נוֹתְנִין פָּאָה אֶלָּא בְּשֹׁלֶשׁ עֵתִים הִלְלוּ, אִין פּוֹחַתִּין מֵהוּ וְאִין מוֹסִיפִין עֲלֵיהֶם: **שֶׁל בַּיִת נֹמֵר**. שֵׁם מְקוֹם, כְּדַכְתִּיב (בַּמִּדְבָּר לֵב) אֶת בַּיִת נֹמֵרָה. קוֹשְׁרִים חֲבַל בְּצַד הַקָּמָה וְקוֹצְרִים וְהוֹלְכִים עַד שְׂיִכְלָה הַחֲבַל, וּמְנִיחִים פָּאָה לְכָל הַחֲבַל, וְחוֹזְרִים וְקוֹשְׁרִים וּמְנִיחִים פָּאָה, וְהֵינּוּ מְכַל אֲמֹן {טו} וְאֲמֹן, כְּלוֹמֵר מְכַל שׁוֹרָה וְשׁוֹרָה, וְעַל זֶה מְזַכְּרִין אוֹתוֹ לְשַׁבַּח {טז}:

פרק ד - משנה ו

עוֹבֵד כּוֹכְבִים שְׁקֶצֶר אֶת שְׂדֵהוּ וְכוּ'. דְּכַתִּיב גְּבִי לִקֹּט וּפָאָה וּבְקֶצֶרְכֶם פָּרֵט לְשִׁקְצָרוּהָ עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים, וְגִבִּי שְׁכַחָה כְּתִיב (דְּבָרִים כד) כִּי תִקְצַר קֶצֶרְךָ וְשִׁכַחְתָּ לְעֹמֵר, מִכָּאֵן אָמְרוּ עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים שְׁקֶצֶר שְׂדֵהוּ וְאַחַר כֵּן נִתְגַּיֵר פְּטוֹר: **שְׂאִין הַשְּׁכַחָה אֶלָּא בְּשַׁעַת עֲמוּר**. וּבְשַׁעַת עֲמוּר מִיָּהָ גַר הָיָה וְחִיב בְּכָל הַמְּצוֹת. וְרַבֵּן סָבְרִי הוּאִיל וְאִיכָּא שְׁכַחָה בְּעֹמֵר וְאִיכָּא שְׁכַחָה בְּקָמָה כְּדַכְתִּיב (שם) וְשִׁכַחְתָּ לְעֹמֵר בְּשְׂדֵה, לְרַבּוֹת שְׁכַחְתָּ קָמָה, אֶת שְׂיִשְׁנוּ בְּשִׁכַחְתָּ קָמָה יִשְׁנוּ בְּשִׁכַחְתָּ לְעֹמֵר, וְהֵאֵי עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים שְׁקֶצֶר שְׁלֹא הָיָה בְּשִׁכַחְתָּ קָמָה דְּאוֹתָהּ שְׁעָה עוֹבֵד כּוֹכְבִים הָיָה, אֶף עַל פִּי שְׁעֵכֶשׁוּ נִתְגַּיֵר אִינוּ בְּשִׁכַחְתָּ לְעֹמֵר. וְאִין הִלְכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה:

פרק ד - משנה ז

קָמָה וּפְדָה עֲמָרִים פְּטוֹרָה. דְּמִקְרָא דְּמִמְעֵטִינָן קֶצֶר עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים

ממעטינן נמי קציר הקדש, דלאו קצירך הוא. ולענן שכחה פליגי רבי יהודה ורבנן בהקדיש קמה ופדה עמרים, פי היכי דפליגי בעובד פוכבים שקצר שדהו ואחר קד נתגיר:

פרק ד - משנה ח

עד שלא באו לעונת המעשרות. הינו מרוח [יט], כשהוא משוה פני הפרי ברכת, אם באותה שעה היו ביד הגזבר פטורים, ואם לאו אין ההקדש פוטרן: **ויגמרו הגזבר.** שנגמרו בעודן ביד הגזבר:

פרק ד - משנה ט

רבי אליעזר אומר זכה לו. פלגתא דרבי אליעזר ורבנן בעשיר שלקט פאה לזכות בה לעני. דרבי אליעזר סבר אמרינן תרי מגו, מגו דאי בעי מפקר לנכסיה והוי עני וחזי ליה, השתא נמי חזי ליה, ומגו דאי בעי זכי לנפשיה זכי נמי לחבריה. ורבנן סברי חד מגו אמרינן, תרי מגו לא אמרינן. אבל מעני לעני, דברי הכל זכה לו: **של עובד פוכבים חייב במעשרות.** דהואיל ואין העובד פוכבים חייב בלקט שכחה ופאה הוה להו פשאר תבואה של עובד פוכבים שחיבת במעשר: **אלא אם כן הפקיר.** לעניים ולעשירים, דהפקר פטור מן המעשר. ומתניתין רבי מאיר היא דאמר אין קנן לעובד פוכבים בארץ ישראל להפקיע מן המעשר. ואין כן הלכה:

פרק ד - משנה י

הנושר בשעת הקצירה. שבליים הנופלים בשעת הקצירה: **הפהו קוצ.** כל היכא דנושר מחמת אנס אינו לקט, דכתיב (ויקרא יט) ולקט קצירך, אין לקט אלא מחמת קציר: **תוף היד.** אנשר קאי, כלומר תוף היד ונשר, תוף המגל ונשר [כא], דהנושר מתוף היד ומתוף המגל לעניים. אבל הנושר מאחר היד מנדנד ידו [כב] ומאחר המגל מכח תנועת המגל, לבעל הבית,

דאין זה בדרך קצירה: ראש היד. כשידו מלאה ויש שבליים בין ראשי אצבעותיו לפס ידו [כג], הנושר משם, וכן הנושר מראש המגל: רבי ישמעאל אומר לעניים. דדמי לתוף היד ולתוף המגל: ורבי עקיבא אומר לבעל הבית. דמדמי ליה לאחר היד ולאחר המגל. והלכה כרבי עקיבא:

פרק ד - משנה יא

חורי הנמלים. דרך הנמלים לכנס תבואה בחוריהן: שבתוף הקמה. עד שלא התחילו לקצר: של בעל הבית. שאין לעניים בקמה פלוג: שלאחר הקוצרים. לאחר שהתחילו לקצר חישנין שמא הביאו שם הנמלים מן הלקט [כד]. הלכך החטים העליונים שבחורים או שבליים העליונים לעניים, דיש שם מן הלקט, אבל חטים התחתונים לבעל הבית, דמן הקמה הן. ואלו הן עליונים, כל שהן לבנים. ואלו הן תחתונים, הירוקים שנוטים להשחיר ונכרים שהם ישנים [כה]: רבי מאיר אומר הכל לעניים. שאי אפשר לגרו בלא גררון, ושמא אלו הירוקים מן התבואה חדשה שקצרו עכשיו שיש בה חלק לעניים: שספק לקט לקט. דכתוב (שם) לעני ולגר תעזב הנח לפניהם משלך [כו]. והלכה כרבי מאיר:

פרק ה

פרק ה - משנה א

גדיש שלא לקט תחתיו. מי שאסף והגדיש את העמרים למקום אחד בתוף השדה שעדין לא לקטו שם העניים את הלקט: כל הנוגעות בארץ לעניים. דקנסוהו רבנן [ב] לפי שהגדיש על גב הלקט, ואפלו הגדיש חטים על גבי לקט של שעורים הוי כל הנוגע מן החטים בארץ לעניים: הרוח שפזרה את העמרים. על גבי הלקט: כדי נפילה. כדי שיעור שרגיל לפול בשעת קצירה, שהם ארבעה קבין לכור זרע, והכור הוא שלשים סאין [ד]. ומשום דאמר תנא קמא אומדים כמה לקט ראויה לעשות, קא משמע לן

רְבוֹן שְׁמֵעוֹן בֶּן גְּמְלִיאֵל אֵין הַדְּבָר צְרִיךְ אִמְד, שְׁכָּבֵר קְצוּב וְעוֹמֵד כְּדִי
נְפִילָה, בְּשִׁלְשִׁים סָאִין שֶׁל זָרַע רְגִיל לְפָל מִמֶּנּוּ בְּשַׁעַת קְצִירָה אֲרַבְעָה קַבִּין,
וְכָד יִתָּן לְעֲנִיִּים:

פרק ה - משנה ב

שְׁבֻלַת שְׁבַקְצִיר. שִׁיר בְּקְצִירָתוֹ שְׁבֻלַת אַחַת שְׁלֹא קָצַר, וְרֹאשׁ אוֹתָהּ שְׁבֻלַת
מְגִיעַ לְקָמָה, אִם אוֹתָהּ שְׁבֻלַת נִקְצָרַת עִם הַקָּמָה הָרִי הִיא שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת,
שֶׁהַקָּמָה מְצִילָתָהּ, דְּלֹא קָרִינָן בָּהּ לֹא תִשׁוּב לְקַחְתּוֹ (דְּבָרִים כ"ד): **מַעֲשֵׂר**
שְׁבֻלַת אַחַת וְנוֹתָן לוֹ. לְפִי שְׁחִיב לִתְּנוֹן לוֹ דְּבָר מְתֻקָּן כְּמוֹ שֶׁהִיָּתָה שְׁבֻלַת שֶׁל
לְקַט דְּפְטוּרָה מִן הַמַּעֲשָׂרוֹת, וְאַף עַל פִּי שֶׁעֲדִין לֹא נִתְמַרְח חָל שִׁם מַעֲשֵׂר
עָלָיו, כְּמוֹ מַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן שֶׁהַקְּדִימוֹ בְּשִׁבְלִין שֶׁחָל עָלָיו שִׁם מַעֲשֵׂר אֵף עַל פִּי
שֶׁעֲדִין לֹא נִתְמַרְח. וְכִיצַד הוּא עוֹשֶׂה, מְבִיא שְׁתֵּי שְׁבָלִים מְגֻדִישׁ זֶה
שֶׁנִּתְעַרְבָה בּוֹ שְׁבֻלַת שֶׁל לְקַט, וְאוֹמֵר עַל אַחַת מֵהֶן, אִם זֶה לְקַט מוּטָב, וְאִם
לֹא הָרִי מַעֲשָׂרוֹתֶיהָ קְבוּעִים בְּזוֹ הַשְּׁנִית, וְנוֹתָן לוֹ אֶת הָרֵאשׁוֹנָה.
וּבִירוּשְׁלָמִי פְרִיךְ וְנַחוּשׁ שְׁמָא זֹאת הַשְּׁנִיָּה שֶׁקָּבַע עָלֶיהָ הַמַּעֲשָׂרוֹת שֶׁל לְקַט
הִיא, וְכִיּוֹן שֶׁהִיא פְטוּרָה מִן הַמַּעֲשֵׂר אֵין הַמַּעֲשָׂרוֹת קוֹבְעִים בָּהּ שְׁאִין
מִפְרִישִׁין מִן הַפְטוּר עַל הַחֵיּוֹב, וּמְשַׁנֵּי שְׁלוּקָה שְׁבֻלַת שְׁלִישִׁית וְאוֹמֵר אִם
הַשְּׁנִיָּה שֶׁקָּבַעְתִּי בָּהּ הַמַּעֲשָׂרוֹת הִיא לְקַט וְאִינָה יְכוּלָה לִהְיוֹת מַעֲשֵׂר, הָרִי
זֶה הַשְּׁלִישִׁית מַעֲשֵׂר עַל הָרֵאשׁוֹנָה: **אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְכִי הִיאֲךָ הָעֲנִי הַזֶּה**
מַחְלִיף דְּבָר שְׁלֹא בֵּא בְרֵשׁוֹתָיו. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לְדַבְרֵיהֶם דְּרַבְּנָן קָאָמַר לְהוּ
[ח], לְדִידְכוּ דְּפִלְגִיתוּ עָלַי (לְעִיל פִּי"ד מ"ט) בְּעֵשֶׂר שְׁלֶקֶט פְּאָה לְעֲנִי שְׁאֲנִי אוֹמֵר
זָכָה לוֹ וְאַתּוֹן אֲמַרִיתוּ דְּלֹא זָכָה לוֹ, הִיאֲךָ הָעֲנִי הַזֶּה מַחְלִיף דְּבָר שְׁלֹא בֵּא
בְרֵשׁוֹתוֹ, דְּהָא אֵין בַּעַל הַשְּׂדֵה יְכוּל לְזַכּוֹת לוֹ אֶת הַלְקֶט לְפִי דְּבָרֵיכֶם,
וְנִמְצָא דְּלֶקֶט זֶה לֹא בֵּא בְרֵשׁוֹתוֹ שֶׁל עֲנִי, אֶלָּא לְדַבְרֵיכֶם מִזָּכָה אֶת הָעֲנִי
בְּכָל הַגְּדִישׁ עַל מְנַת לְהַחְזִיר, דְּמִתְנָה עַל מְנַת לְהַחְזִיר שְׁמָה מִתְנָה, וְנִמְצָא
אוֹתָהּ שְׁבֻלַת שֶׁהִיא לְקַט בְּאֵה לִיד הָעֲנִי וְיְכוּל לְהַחְלִיפָהּ בְּאַחֶרֶת. וְרַבְּנָן
אָמְרִי, הֵכָא עָשׂוּ אֶת שְׁאִינוֹ זֹכָה כְּזֹכָה [ט], וְחֻשְׁבִּינָן לְהֵאֵי שְׁבֻלַת שֶׁל לְקַט
כְּאֵלוֹ בְּאֵה לִידוֹ שֶׁל עֲנִי, אֵף עַל גַּב דְּלֹא זָכָה בָּהּ, לְעֲנִין זֶה שֶׁיְכוּל לְהַחְלִיפָהּ
בְּאַחֶרֶת. וְהִלְכָה פְּחֻכְמִים:

פרק ה - משנה ג

אֵין מְגַלְגְּלִין בְּטוֹפָח. מִין קְטָנִית דִּק, שֶׁקוֹרִין לוֹ בְּעַרְבֵי גִילבָּא"ן. וְרַמְבַּ"ם

פֶּרֶשׁ שֶׁהוּא מִיַּן זֶרַע שְׁקוּרִין לוֹ קוֹרֵטְמִין וְדוֹמָה לְשַׁעוּרִים. וְאוֹמֵר רַבִּי מְאִיר שֶׁאֵין מְגַלְגְּלִין זֶה הַמִּין עִם שְׂאֵר מֵיַּי זֶרְעִים, לְקַצֵּר אוֹתָם בְּיַחַד, כִּי הַלֶּקֶט שֶׁהָיָה רָאוּי לְפַל מְשָׁאֵר מֵיַּי זֶרְעִים יִפֹּל מִזֶּה הַמִּין הַגְּרוּעַ **[י]**, וְנִמְצָא מִפְּסִיד לְעֵנִיִּים: **וְחֲכָמִים מִתִּירִים מִפְּנֵי שְׂאֵפְשֵׁר**. שֶׁיִּפֹּל לֶקֶט מְשָׁאֵר זֶרְעִים כְּמוֹ מִן הַטּוֹפַח. וְהִלְכָה כְּחֲכָמִים. פְּרוּשׁ אַחַר אֵין מַעֲלִין מִיָּם בְּגִלְגָּל מִן הַבּוֹר לְהַשְׁקוֹת אֶת הַשָּׂדֶה אוֹ לְהַרְבִּיץָה עַד שֶׁיְהִי מְשֻׁקָה טוֹפַח עָלֶיהָ בְּשַׁעָה שֶׁהָעֵנִיִּים בָּאִים בְּשִׁבִיל הַלֶּקֶט, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִפְּסִיד לְעֵנִיִּים. וְחֲכָמִים מִתִּירִין, מִפְּנֵי שְׂאֵפְשֵׁר שֶׁיִּשְׁוֹמוּ הַהֶפְסֵד שֶׁל עֵנִיִּים בְּזֶה וַיִּתֵּן בְּעַל הַשָּׂדֶה כְּפִי הַשּׁוֹמֵא שֶׁיִּשְׁוֹמוּ עָלָיו, וְלִרְבִּי מְאִיר דָּאָמַר אֵין מְגַלְגְּלִין, שֶׁמִּין לְבַעַל הַבַּיִת הַפְּסִידוֹ **[יא]** וְנוֹטֵל מִן הָעֵנִיִּים:

פרק ה - משנה ד

עֵנִי הָיָה בְּאוֹתָהּ שַׁעָה. וּפְטוּר מִלְּשֹׁלִם. וְהִלְכָה כְּחֲכָמִים:

פרק ה - משנה ה

הַמַּחְלִיף עִם הָעֵנִיִּים. נוֹתֵן תְּבוּאָה אוֹ פְּרוֹת לְעֵנִי בְּחִלוּף מֵה שֶׁלֶקֶט: שְׁלוֹ פְּטוּר. מִן הַמַּעֲשֵׂר. מֵה שֶׁנָּתַן לוֹ הָעֵנִי שֶׁהוּא שֶׁל לֶקֶט שֶׁכָּחָה וּפָאָה: וְשֶׁל עֵנִיִּים חֵיֵב. מֵה שֶׁנָּתַן בְּעַל הַבַּיִת לְעֵנִי מִתְּבוּאוֹתָיו, וְחֵיֵב לְעֵשֶׂר קֹדֶם שֶׁיִּתֵּן אוֹתוֹ לְעֵנִי: שְׁנַיִם שֶׁקִּבְּלוּ אֶת הַשָּׂדֶה. וְהֵם עֵנִיִּים: בְּאַרְיִסוֹת. לְמַחְצָה לְשִׁלִּישׁ וְלִרְבִיעֵי, וְהֵם נֶעֱשִׂים כְּבַעַל הַבַּיִת, וּבַעַל הַבַּיִת עֵנִי אֲסוּר בְּלֶקֶט שֶׁל שָׂדֶהוּ דְכָתִיב (ויקרא יט) לֹא תִלְקֹט לְעֵנִי, אֲזַהְרֶה לְעֵנִי שֶׁלֹּא יִלְקֹט **[יג]** הַלֶּקֶט שְׁלוֹ, וְחֵיֵב לְהַפְרִישׁ מַעֲשֵׂר עֵנִי וְלָתֵת אוֹתוֹ לְעֵנִי אַחֵר. וְדוֹקָא כָּל אֶחָד עַל חֶלְקוֹ נֶעֱשֶׂה כְּבַעַל הַבַּיִת, וְלֹא עַל חֶלֶק חֵבֵרוֹ. הַלֶּכָּד מִתִּירִין לִתֵּן זֶה לְזֶה מַעֲשֵׂר עֵנִי: שֶׁקִּבְּלָהּ מִמֶּנּוּ לְמַחְצָה. שֶׁזָּכָה בְּמַחְבֵּר. אֲבָל אִם אָמַר לִיה [שְׁלִישׁ] מֵה שֶׁאֵתָה קוֹצֵר, אֵין לוֹ חֶלֶק אֶלָּא בְּתֵלוּשׁ, וְחֵיֵב לֶקֶט שֶׁכָּחָה וּפָאָה הַכֹּל עַל בְּעַל הַשָּׂדֶה, וְאֵף עַל פִּי שֶׁשֶׁכַּחַת הָעֵמְרִים בְּתֵלוּשׁ בְּשַׁעַת עֲמוּר, מְכַל מְקוּם כָּאֵן פְּטוּר דְּלֹא קָרִינֵן בֵּיה קְצִירָד הוֹאִיל וְלֹא זָכָה אֶלָּא בְּתֵלוּשׁ. וְגַר שֶׁנִּתְגַּיֵּר לְאַחַר קְצִירָה דְּחֵיֵב בְּשֶׁכָּחָה לְעִיל **[יד]** לְרַבִּי יְהוּדָה, הֵינּוּ מְשׁוּם דְּקָרִינֵן בֵּיה שָׂדֶה. וּמְכַל מְקוּם מֵהֵאֵי טַעְמָא לֹא מְחֵיבִינוּ גַר בְּלֶקֶט, מֵאַחַר שֶׁעָקְרוּ בְּמַחְבֵּר **[טו]**:

פרק ה - משנה ו

המוכר שדהו. שְׁמַכַּר לוֹ שָׂדֵה וְקָמְתָהּ. אָבֵל מָכַר אֶת הַקָּמָה בְּלֶבֶד וְשִׁיר הַשָּׂדֵה לְעַצְמוֹ, שְׁנִיחָם אֲסוּרִים בְּלֶקֶט שְׂכָחָה וּפָאָה, שְׂאֶצֶל זֶה אֲנִי קוֹרָא שְׂדָד וְאֶצֶל זֶה אֲנִי קוֹרָא קֶצִירָד: **המוכר מתרו.** בְּלֶקֶט שְׂכָחָה וּפָאָה אִם הוּא עָנִי: **על מנת שילקט בנו אחריו.** שְׁעַל יָדֵי כֹן הַפּוֹעֵל מְנַפֵּה לוֹ מִן הַשְּׂכִירוֹת, וְנִמְצָא פּוֹרַע חוֹבּוֹ מִשָּׁל עֲנִיִּים: **אל תסג גבול עולים.** כְּלוּמַר אֵל תִּקְרִי עוֹלָם אֶלָּא עוֹלִים **(יז)**, אִית דְּמַפְרָשֵׁי אֱלוֹ עוֹלֵי מַצְרַיִם, שְׁלֵא תִשְׁנֶה הָאֲזָהָרוֹת שְׁבִתוֹרָה שְׁנִתְּנָה לְיוֹצְאֵי מַצְרַיִם **(יח)**, וְאִית דְּמַפְרָשֵׁי עוֹלִים אֱלוֹ בְּנֵי אָדָם שְׁיַרְדּוּ מִנְכֻסֵיהֶם, וְקָרִי לְהוֹ עוֹלִים לְשׁוֹן כְּבוֹד, כְּדָרָד שְׁקוֹרִין לְעוֹר סָגִי נְהוֹר **(יט)**:

פרק ה - משנה ז

ולא שכחו בעל הבית. כְּגוֹן דְּבַעַל הַבַּיִת בְּשָׂדֵה, דְּקָאֵי גְפִיָּה וְזָכִי בֵּיהּ. אָבֵל בְּעַל הַבַּיִת בְּעִיר הָוִי שְׂכָחָה אָף עַל גַּב דְּלֵא שְׂכָחוּ בְּעַל הַבַּיִת:

פרק ה - משנה ח

לכבעות. לַעֲשׂוֹת מֵהוֹן כְּמִין כְּבַע בְּרֵאשׁ, שְׂפָדָּה הָיוּ רְגִילִין לַעֲשׂוֹת עֶטְרוֹת שֶׁל שְׂבִילִין וְלָשׁוּם בְּרֵאשׁ: **לכמסאות.** אֵינָם גְּבוּהִים וּבּוֹלְטִים לְמַעַלָּה כְּכַבְּעוֹת, אֶלָּא נִכְפָּפִים לְמַטָּה, שְׂאִינוּ נִרְאָה כָּל כָּד, כְּמָה דְּתִימָא (דְּבָרִים לב) הֵלֵא הוּא כְּמַס עֵמְדִי: **ולחררה.** קָצַר מַעַט וְעֵמַר, כְּדִי לְגַלְגַּל עֶסָה לַעֲשׂוֹת חֲרָרָה קִטְנָה עַל גְּבֵי גְחָלִים **(כ)**. פְּרוּשׁ אַחַר, יֵשׁ שְׂקוּצָרִים הַתְּבוּאָה וּמַגְדִּישִׁים אוֹתָהּ בְּמָקוֹם אֶחָד עַד שְׁתַּתְּאֶסֶף, וְאִזּוּ נוֹשְׂאִים אוֹתָהּ לְמָקוֹם שְׂדִישִׁים הַתְּבוּאָה, וּמָקוֹם הַדִּישָׁה נִקְרָא גְרוֹן, וּמָה שְׂמַגְדִּישִׁים עַל גְּבֵי קָרְקַע נִקְרָא כְּבָעוֹת, כְּדָמוֹת כְּבַע שְׂמִשְׁמִימִין בְּרֵאשׁ, וּמָה שְׂמַגְדִּישִׁים בְּחַפְיָרָה בְּאַרְצָה נִקְרָא כְּמַסָּאוֹת, לְשׁוֹן כְּמַס עֵמְדִי, וּמָה שְׂמַגְדִּישִׁים בְּעֵגְלָה כְּדָמוֹת אָבּוֹן הַרְחִים נִקְרָא חֲרָרָה, עַל שֵׁם שְׁחַרְרָרָה עֵגְלָה: **ולעמרים.** עֶסָה עֶמְרִים קִטְנִים, וְסוּפּוֹ לַעֲשׂוֹת מִשְׁנִים וּשְׁלֵשָׁה עֶמְרִים אֶחָד: **אין לו שְׂכָחָה.** כְּלוּמַר מָה

שְׂשַׁכַּח בְּשִׁדָּה בְּשַׁעַה שְׁמוּלִיךְ לְאַחַד מִן הַמְּקוֹמוֹת הַלְלוּ אִינוּ שְׂכָחָה, דְּכַתִּיב (שם כט) כִּי תִקְצַר קְצִירְךָ בְּשִׁדְךָ וְשְׂכַחְתָּ עֹמֵר בְּשִׁדָּה, מִה קְצִיר שְׂאִין אַחֲרָיו קְצִיר, אִף עֹמֵר שְׂאִין אַחֲרָיו עֹמֵר, וְצָא אֵלָיו שֵׁשׁ אַחֲרֵיהֶן עֹמֵר: מִמֶּנּוּ וְלִגְרוֹן יֵשׁ לוֹ שְׂכָחָה. הַמּוֹלִיךְ מֵאַחַת מֵהַמְּקוֹמוֹת הַלְלוּ לִגְרוֹן וְשַׁכַּח עֹמֵר בְּאַחַת מִן הַמְּקוֹמוֹת הַלְלוּ, הִנּוּ שְׂכָחָה: הַמְּעַמֵּר לַגְּדִישׁ. וְרוֹצֵה שֵׁשׁ אָרוּ בְּאוֹתוֹ מְקוֹם וְשֵׁם יְדוּשׁ אוֹתָם, יֵשׁ לוֹ שְׂכָחָה: מִמֶּנּוּ וְלִגְרוֹן. וְאִם נִמְלָךְ עֲלֵיהֶם אַחַר כֵּךְ וּמוֹלִיכֶם לְמְקוֹם אַחַר לְדוּשׁ אוֹתָם, אִין לוֹ שְׂכָחָה:

ו

פרק

א

משנה

-

ו

פרק

בֵּית שְׂמַאי אוֹמְרִים הַבְּקָר לְעֵנִיִּים. מִי שֶׁהִפְקִיר לְעֵנִיִּים וְלֹא לְעֵשִׂירִים דִּין הַפְּקָר יֵשׁ לוֹ, וּפְטוּר מִן הַמַּעֲשֵׂר, דְּכַתִּיב בְּלֶקֶט וּפְאָה (ויקרא יט) לְעֵנִי וְלִגְרוֹ תַעֲזֹב אוֹתָם, מִה תִּלְמוּד לומר תַעֲזֹב אוֹתָם, לְמַד עַל עֲזִיבָה אַחֲרַת דְּהִינּוּ הַפְּקָר, שֶׁהִיא כְּזוֹ, מִה זֶה לְעֵנִיִּים וְלֹא לְעֵשִׂירִים, אִף מִה שֶׁנֶּאֱמַר בְּמְקוֹם אַחַר לְעֵנִיִּים וְלֹא לְעֵשִׂירִים [ב]: אִף לְעֵשִׂירִים כְּשֶׁמְטָה. דְּכַתִּיב (שְׁמוֹת כה) וְהַשְּׂבִיעִית תִּשְׁמְטֶנָּה וְנִטְשֶׁתָּה, מִה תִּלְמוּד לומר וְנִטְשֶׁתָּה, לְמַד עַל נְטִישָׁה אַחֲרַת, דְּהִינּוּ הַפְּקָר, שֶׁהִיא כְּשֶׁבִיעִית, מִה שְׂבִיעִית לְעֵנִיִּים וְלְעֵשִׂירִים, אִף הַפְּקָר לְעֵנִיִּים וְלְעֵשִׂירִים [ג]:

ב

משנה

-

ו

פרק

לַגְּפָה. גָּדַר אֲבָנִים סְדוּרוֹת זֶה עַל זֶה בְּלֹא טֵיט: וְלִפְלִים. כְּלֵי הַמַּחְרָשָׁה: בֵּית שְׂמַאי אוֹמְרִים אִינוּ שְׂכָחָה. פְּלוּגְתִּיהוּ דְּבֵית שְׂמַאי וּבֵית הַלֵּל בְּעֹמֵר שֶׁהַחֲזִיק בּוֹ לְהוֹלִיכּוֹ לְעִיר וּנְתָנוּ בְּצַד הַגְּפָה אוֹ בְּצַד הַגְּדִישׁ וּשְׂכָחוּ שֵׁם, שְׂבִית שְׂמַאי אוֹמְרִים אִינוּ שְׂכָחָה שֶׁהָרִי זָכָה בּוֹ: וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים שְׂכָחָה. וְהָא דְתַנּוּ לְקַמֵּן בְּמַתְנִיתִין הַעֹמֵר שֶׁהַחֲזִיק בּוֹ לְהוֹלִיכּוֹ לְעִיר וּשְׂכָחוּ מוֹדִים בֵּית הַלֵּל לְבֵית שְׂמַאי שֶׁאִינוּ שְׂכָחָה, זֶהוּ כְּשֶׁלֹּא הִנִּיחוּ אֶצֶל

הגפה או אצל הגדיש (ה). פרוש אחר, בית שמאי אומרים אינו שכחה, אפלו בעמר שלא החזיק בו כלל לא הוי שכחה, דהואיל והניחו אצל דבר המסים עתיד לזכרו, ובית הלל אומרים שכחה כל זמן שלא החזיק בו. ומודים בית הלל שאם החזיק בו ואחר כך שכחו שאינו שכחה, כדאמרין בסמוך:

פרק ו - משנה ג

ראשי שורות העמר שפנגדו מוכיח. לקמן בסמוך מפרש לה:

פרק ו - משנה ד

שנים שהתחילו מאמצע שורה. של עמרים, זה הפך פניו לצפון וזה הפך פניו לדרום: ושכחו לפנייהם. לאחר שהתחילו לעמר דלגו עמר ושכחוהו, הוי שכחה, דקרינן ביה לא תשוב לקחתו (דברים כד): ולאחריהם אינו שכחה. אם כשהפכו פניהם זה לצפון וזה לדרום והתחילו לעמר נשאר עמר אחד ביניהם ושכחוהו, אינו שכחה. לפי ששניהם סמכו זה על זה ומתוך כך נשפח (ז): יחיד שהתחיל מראש השורה. השתא מפרש להא דתנן לעיל ראשי שורות העמר שפנגדו מוכיח. כגון שיש כאן עשר שורות של עשר עמרין מסדרין בשורות מצפון לדרום והתחיל לעמר בראש שורה אחת ושכח עמר אחד לאחריו, הוי שכחה, כיון שעבר ממנו ועמר עמר הסמוך לו קרינן ביה לא תשוב לקחתו, אבל אם שכח עמר אחד או שנים בסוף השורה, דהינו לפניו, והניחם וחרז והתחיל לעמר מתחלת שורה שניה, לא הוי שכחה, דלא קרינן ביה לא תשוב, שאני אומר דעתו לעשות שורה אחרת מאותם שהניח ממזרח למערב. והינו דתנן העמר שפנגדו מוכיח, שהעמרים [ש] שורות אחרות מוכיחים על אלו שהניח שלא שכחו, שראוין להתחשב עמהן בשורה אחרת (ח):

פרק ו - משנה ה

הוֹצֵנִי פִּשְׁתָּן. כְּמוֹ שֶׁנֶּעְקַר הַפִּשְׁתָּן מִן הַשָּׂדֶה נִקְרָא הוֹצֵנִי, שְׁעוֹמֵד כְּמוֹ הוֹצֵן [יא]: שְׁנֵי גִּרְגָּרִים. עֲנָבִים: אֵלוּ כְּדַבְּרֵי בֵּית הַלֵּל. וְטַעַמֵיהוּ מִשׁוּם דְּכֻתִּיב (ויקרא יט) לְעֵנִי וְלִגְרִי תִעָזֵב אוֹתָם, חֵד לְעֵנִי וְחֵד לִגְרִי, הֲרִי שְׁנַיִם. וּבֵית שְׁמַאי אָמְרֵי שְׁלֹשָׁה לְעֵנִיִּים וְאַרְבָּעָה לְבַעַל הַבַּיִת, דְּכֻתִּיב (דברים כד) לִגְרִי לִיתוֹם וְלֹא לְמִנָּה יִהְיֶה, הֲרִי שְׁלֹשָׁה לְעֵנִיִּים [יב]:

פרק ו - משנה ו

הָעוֹמֵר שְׁיֵשׁ בּוֹ סָאתִים אֵינוֹ שְׂכָחָה. דְּכֻתִּיב (שם) לֹא תִשׁוּב לְקַחְתּוֹ, עוֹמֵר שְׂאֵתָה יָכוֹל לְהִגְבִּיהוּ כִּלּוֹ פְּאֵחַת וְלִשְׂאֵת אוֹתוֹ עַל כְּתִפּוֹ, יֵצֵא זֶה שֶׁל סָאתִים שְׂאֵי אֵתָה יָכוֹל לְהִגְבִּיף כִּלּוֹ פְּאֵחַת: אָמְרוּ לוֹ יִפֶּה כָחוֹ. כְּדֹאמְרֵינָן שְׁתֵּי סָאתִים שְׂכָחָה שְׁלֹשׁ אֵינָן שְׂכָחָה: לֹא אִם אֲמַרְתָּ בְּעוֹמֵר אֶחָד שֶׁהוּא כְּגִדִישׁ. דִּין הוּא שְׁעוֹמֵר אֶחָד שְׁיֵשׁ בּוֹ סָאתִים לֹא יִהְיֶה שְׂכָחָה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּגִדִישׁ וְאֵין שִׁידָ שְׂכָחָה בְּגִדִישׁ: תֹּאמְרוּ בְּשְׁנֵי עֲמָרִים. שֶׁהֵם כְּמוֹ שְׂאֵר עֲמָרִים קִטְנִים: כְּכַרְיָכוֹת. כְּאֶגּוֹדוֹת קִטְנוֹת:

פרק ו - משנה ז

קָמָה שְׁיֵשׁ בָּהּ סָאתִים וְשְׂכָחָה אֵינוֹ שְׂכָחָה. דִּילְפִינָן שְׂכַחַת קָמָה מִשְׂכַּחַת עוֹמֵר, מֵהָ עוֹמֵר שְׁיֵשׁ בּוֹ סָאתִים אֵינוֹ שְׂכָחָה, אִף קָמָה שְׁיֵשׁ בָּהּ סָאתִים אֵינָה שְׂכָחָה, וְשְׂכַחַת קָמָה יִלְפִינָן לָהּ מִקְרָא דְּכֻתִּיב (שם) וְשְׂכַחַת עוֹמֵר בְּשָׂדֶה, לְרַבּוֹת שְׂכַחַת קָמָה: טוֹפַח. מִין קִטְנִית דִּק מְאֹד, וְקוֹרִין לוֹ בְּעֶרְבֵי גִילְבָּא"ן. וּבְקָמָה שֶׁל שְׁעוֹרִים אֵינִי שְׁנִשְׁתַּדְּפוּ וְנַעֲשׂוּ דְקוֹת כְּטוֹפַח, וְאַפְלוּ הֲכִי רוֹאִים אוֹתָם כְּאֵלוּ הֵן גְּסִים כְּשֶׁאֵר שְׁעוֹרִים, וְאִם כְּשֶׁנִּחְשַׁב אוֹתָן גְּסִים כְּשֶׁאֵר שְׁעוֹרִים יִהְיֶה בָהֶן סָאתִים, אִף עַל פִּי שְׁעֵכְשׂוּ שֶׁהֵם שְׂדוּפוֹת אֵין בָּהֶם סָאתִים, לֹא הֵיוּ שְׂכָחָה. וְאֵין לְפָרֵשׁ דְּשֶׁל טוֹפַח מִמֶּשׁ יִחְשְׁבוּ כְּאֵלוּ הֵם כְּשְׁעוֹרִים הַגְּסִים, אֶלָּא בְּשְׁעוֹרִים שְׁנִשְׁתַּדְּפוּ וְנַעֲשׂוּ כְּטוֹפַח, דְּהֲכִי אָמְרִינָן בִּירוּשְׁלָמֵי רוֹאִים אֵת הַשְּׂדוּפוֹת כְּאֵלוּ הֵן מְלֵאוֹת: עֲנוּהָ שֶׁל שְׁעוֹרִים. עֲנוּהָ בְּוִי"ו כְּמוֹ עֲנָבָה בְּבִי"ת, כְּלוֹמֵר גְּרַגֵּר שְׁעוֹרִים:

פרק ו - משנה ח

הקמה מצלת את העמר. קמה שלא שכחה שהיתה בצד עמר ששכחו, מצלת על העמר, דלא הוי שכחה דכתיב (שם) כי תקצר ושכחת עמר, עמר שסביבותיו קציר הוי שכחה, ולא עמר שסביבותיו קמה: **ואת הקמה**. אם שכח קמה והיו ראשי שבלים שלה מחברים לקמה אחרת שלא שכחה, זאת הקמה שלא שכחה מצלת על הקמה השכוחה המחברת אליה, ולא הויא שכחה: **העמר אינו מציל**. אם היה עמר שכוח או קמה שכוחה בצד עמר שאינו שכוח, אין העמר שאינו שכוח מציל לא על העמר ולא על הקמה השכוחה:

פרק ו - משנה ט

עקורה. תלושה, ושאינה עקורה מחברת לקרקע, אינו מצטרפין לסאתים ונימא דלא הווי שכחה, אלא אם שכחו הווי שכחה. ודוקא בשכח שניהם, דאם שכח עקורה ולא שכח שאינה עקורה היתה שאינה עקורה מצלת על העקורה שאצלה: **וכן באילן**. סאה פרות תלושין אצל סאה מחברין אין מצטרפין, והווי שכחה: **והשום והבצלים**. סאה קמה של שום וסאה קמה של בצלים אין מצטרפין לסאתים קמה. אי נמי סאה שום עקור וסאה שום שאינו עקור, וכן סאה בצלים עקורים וסאה בצלים שאינם עקורים, אין מצטרפין [טז]: **אם באת**. כגון שיש לקט בין סאה לסאה, וכן בכרם יש פרט בין סאה לסאה. אבל בפרות האילן לא משפחת רשות עני באמצע, דאין לקט ופרט באילן [יז]. ואין הלכה כרבי יוסי:

פרק ו - משנה י

שנתנה לשחת. לקצר בעודה לחה להאכיל לבהמה: **לאלמה**. לקצר כדי לאסור בה עמרים אחרים, כמו מאלמים אלמים (בראשית לו): **אגדי השום**. שומין שלקטו כדי לאגד בהן שומים אחרים: **ואגדות השום והבצלים**. אם שכחו אינו שכחה, דדרד שומין ובצלים שעושים מהן אגדות קטנות

וְחוֹזְרִים וְאוֹגְדִים בְּחֵמֶשׁ אוֹ שֵׁשׁ מֵאֵלוֹ הַקְּטָנוֹת לְאַגְדָּה אַחַת, וְעַל אוֹתוֹן הַקְּטָנוֹת קָאָמַר דְּלֹא הוּוּ שְׂכָחָהּ. מִשּׁוּם דְּהוּי כְּמַעְמָר לְמָקוֹם שְׂאִינוּ גָמַר מְלֹאכָה, דְּאָמְרִינָן לְעִיל בְּסוּף פְּרָק גְּדִישׁ (פ"ה מ"ח) דְּלֹא הוּי שְׂכָחָהּ : הַלּוּף. רַמְבַּ"ם אָמַר שֶׁהוּא מִין מְמִינֵי הַבְּצָלִים : רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אֵין לָהֶם שְׂכָחָהּ. לְכָל הַטְּמוּנִים, דְּכֹתִיב שְׂדֵד, מַה שְׂדֵה בְּגִלּוּי אֵף כָּל בְּגִלּוּי, פָּרַט לְטָמוֹן : וְחֻכְמִים אוֹמְרִים יֵשׁ לָהֶם שְׂכָחָהּ. כְּתִיב שְׂדֵד דְּמִשְׁמַע גְּלוּי וְכֹתִיב קְצִירָד דְּמִשְׁמַע נְמִי גְלוּי, הוּי מַעוּט אַחַר מַעוּט וְאֵין מַעוּט אַחַר מַעוּט אֵלֶּא לְרַבּוֹת, וּמְרַבִּינָן אֶת הַטְּמוֹן. וּפְרוּשׁ טָמוֹן דְּבַר שֶׁהֵנְאָכֵל מִמֶּנּוּ הוּא טָמוֹן תַּחַת הַקְּרָקַע, כְּמוֹ הַצָּנוֹן וְהַבְּצָל וְהַשּׁוּם וְהַלְפָּת וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן {יח}. וְאֵין הִלְכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה :

פרק ו - משנה יא

הַקּוֹצֵר בְּלִילָה וְהַמְעַמֵּר. בְּלִילָה : וְהַסּוּמָא. בֵּין בֵּיוֹם בֵּין בְּלִילָה : אִם הָיָה מִתְּכּוֹן לְטַל הַגֶּסֶס. כִּיּוֹן דְּמִתְּכּוֹן לְטַל הַגֶּסֶסִין אֵפְלוּ דְקִינ אֵין לָהֶם שְׂכָחָהּ {יט} : עַל מְנַת מַה שְׂאֵנִי שׁוֹכַח אֲנִי נוֹטֵל יֵשׁ לוֹ שְׂכָחָהּ. דְּמִתְּנָה עַל מַה שְׂכָתוּב בַּתּוֹרָה וּתְנָאוּ בְּטַל :

פרק ז

פרק ז - משנה א

כָּל זֵית. כְּזֵית הַנְּטוּפָה בְּשַׁעֲתוֹ. עַל שֵׁם שֶׁהוּא נוֹטֵף שְׁמֹן קָרָאוּ לוֹ נְטוּפָה, אֵף עַל פִּי שְׂאִינוּ נוֹטֵף בְּכָל שָׁנָה, הוּאִיל וְהַעֲלוּ לוֹ שֵׁם זֶה עַל שֶׁהוּא נוֹטֵף בְּשַׁעֲתוֹ, אִם שְׂכָחוּ אֵינוּ שְׂכָחָהּ, דְּכֹתִיב (דְּבָרִים כד) וְשְׂכַחְתָּ עֹמֵר בְּשַׁדָּה, עֹמֵר שְׂאֵתָה שׁוֹכָחוּ לְעוֹלָם, יָצָא זֶה שְׂאֵתָה זֹכְרוּ לְאַחַר זְמַן : שׁוֹפְכֵי. שְׂזִיתוֹ שׁוֹפְכִים שְׁמֹן הַרְבֵּה : בִּישְׁנֵי. שֶׁהוּא מְבַיֵּשׁ כָּל שְׂאֵר אֵילָנוֹת מְרַב הַשְּׁמֹן שְׂיוֹצֵא מִמֶּנּוּ יוֹתֵר מִחֻבְרֵיו {א} : שֶׁהוּא עוֹשֶׂה הַרְבֵּה. זֵיתִים מְרַבִּים : שְׁנִים שְׂכָחָהּ. סֵתָם מִתְּנִיתִין כְּבִית הַלֵּל דְּאָמְרֵי לְעִיל שְׁנִים לְעַנְיִים : רַבִּי יוֹסִי

אומר אין שכחה לזיתים. לא אמר רבי יוסי אלא בזמן שבא אדרינוס קיסר והחריב את כל הארץ ולא היו זיתים מצויין, אבל בזמן שזיתים מצויין מודה רבי יוסי דיש שכחה לזיתים. וכן מי שהיו כל זיתיו נטופה או שופכני או בישני יש להם שכחה:

פרק ז - משנה ב

שלוש שורות של שני מלבנים. שלש שורות של אילני זיתים ובין שורה ראשונה לשנייה ערוגה מרבעת כדמות מלבנות התבואה שבין הזיתים דתנן לעיל בריש פרק ג', וכן בין שורה שנייה לשלישית, ושכח אילן אמצעי שבשורה האמצעית, אינה שכחה, שהאילנות שסביביו הסתירוהו, ודמי לחפוהו בקש או עמדו עניים כנגדו דתנן לעיל דאינו שכחה **ד**: **במה דברים אמורים**. אמתניתין דלעיל קמהדר דתנן בזית הנטופה בשעתו ושכחו אינו שכחה **ה**. במה דברים אמורים, בזמן שלא התחיל בו, אבל התחיל בו ושכחו הרי זו שכחה עד שיהיה בו סאתים: **כל זמן שיש לו תחתיו יש לו בראשו**. אם נזכר בעל הזיתים מן הזיתים ששכח באילן בעוד שיש לו זיתים תחתיו יכול לחזר וללקטו, ולא חשיבא שכחה מה ששכח בראש האילן אלא לאחר שלא נשארו לו זיתים תחת האילן: **רבי מאיר אומר משתלך המחבא**. כלומר משבדק המלקט בכל מחבואי הזיתים, אז הוי הנשאר לעניים כשאינו לבעל האילן זיתים תחתיו, אבל כל זמן שלא בדק המלקט בכל מחבואי הזיתים אף על פי שאין זיתים תחתיו יכול לחזר וללקט. ואין הלכה כרבי מאיר:

פרק ז - משנה ג

איזהו פרט. האמור בתורה (ויקרא יט) ופרט פרמך לא תלקט: **עקץ**. חתך **ז**: **הסבך בעלים**. נקשר ונאחז בעלים ועל ידי כך נפל ונפרט: **הרי הוא של בעל הבית**. שלא נפרט דרך בצירה: **המניח כלפלה בשעה שהוא בוצר**. נותן סל תחת הענבים שיפול הפרט לתוכו: **הרי זה גוזל את העניים**. דפרט בנשירתו זכו בו עניים קדם שייגיע לארץ: **אל תסג גבול עולים**. מפרש לעיל בפרק ה' (משנה ו'):

איזו היא עוללת. האמורה בתורה (שם) וכרמך לא תעולל: **כתף.** השרביט האמצעי של האשכול מחברים בו אשכולות קטנות הרבה, וכשהן שוכבים זה על זה כמשאוי שעל כתפו של אדם הוא נקרא **כתף**, וכשהן מפזרים בשרביט אחד לכאן ואחד לכאן אין כאן **כתף**: **נטף.** הן גרגרים של ענבים המחברים בסוף השרביט שרגילים להיות תלויים שם ענבים הרבה, ועל שם שענביו נוטפות למטה נקרא **נטף**, ובלשון מקרא קורא לאשכול שאין לו לא כתף ולא נטף עולל, לפי שהוא לפני שאר האשכולות בעולל לפני האיש: **אם ספק.** שנראים האשכולות הקטנות התלויות בשרביט כאלו שוכבות זו על זו ואין שוכבות יפה, דהשתא הוי ספק אם יש לה כתף אם לאו: **שבארובה.** יחור של זמורה שתלויין בה אשכולות הרבה **ה** והבוצר קוצצה, והיא נקראת **ארובה ט**, ופעמים שיש בה עוללות עם האשכולות: **נקרצת.** נקצצת ונחתכת, ודגמתו שנינו ביומא (לא): קרצו ומרק אחר שחיטה על ידו. ובמקרא (ירמיה מו) קרץ מצפון בא: **גרגר יחידי.** כגון אשכול שאין לו אשכולות קטנות שוכבות זו על זו אלא הגרגרים מחברים בשרביט עצמו: **רבי יהודה אומר אשכול.** דכתיב (ישעיה י) ונשאר בו עוללת כנקף זית שנים שלשה גרגרים. שנים שלשה גרגרים עוללות, יותר מכאן אשכול **יא**: **וחכמים אומרים עוללת.** דלא חשיבי הגרגרים השוכבים זה על זה להקרא כתף. והלכה פחכמים:

המדל בגפנים. כשהגפנים תכופים זה אחר זה עוקר מאותם שבינתים והאחרים מתקנים בכך: **כך הוא מדל בשל עניים.** אף על פי שיש בהם פאה או עוללות של עניים, כך מדל בשלהם כמו בשלו, קסבר עניים דין שתף יש להם, וכשם ששתף כמו שהוא מדל בשלו כך מדל בשל חברו אף עניים כן: **רבי מאיר אומר בשלו הוא רשאי.** קסבר עניים דין קונה יש להם בחלקם, וכשם שהמוכר לחברו עשרה אשכולות אסור לגע בהן אף בשל עניים כן. והלכה כרבי יהודה:

כָּרֶם רְבָעִי. הַנוּטָע כָּל עֵץ מֵאֲכָל **[יג]**, בַּשָּׁנָה הַרְבִּיעִית מַעֲלָה הַפְּרוֹת לִירוּשָׁלַיִם וְאוֹכְלִים שָׁם בְּקִדְשֵׁת מַעֲשֵׂר שְׁנִי, אוֹ פוֹדָה אוֹתָם וּמַעֲלָה הַדָּמִים לִירוּשָׁלַיִם, דְּכַתִּיב (ויקרא יט) וּבַשָּׁנָה הַרְבִּיעִית יִהְיֶה כָּל פְּרִי קֹדֶשׁ הַלְוִיִּים, וְדַרְשִׁינָן הַלְוִיִּים כְּמוֹ הַלְוִיִּים, אָמַר רַחֲמָנָא אַחֲלִיָּה וְהַדָּר אַכְלִיָּה **[יד]**: **בֵּית שְׂמַאי אוֹמְרִים אֵין לוֹ חֲמֵשׁ.** אָף עַל פִּי שְׁטַעוֹן פְּדִיוֹן כְּמַעֲשֵׂר שְׁנִי אֵין הַבְּעָלִים מוֹסִיפִים אֶת הַחֲמֵשׁ דְּלֹא כְּתִבָּה תוֹרָה בּוֹ חֲמֵשׁ: **וְאֵין לוֹ בַּעוֹר.** אֵינוֹ חַיֵּב לְבַעֲרוֹ מִן הַבֵּית בְּעֶרְב פֶּסַח שֶׁל רְבִיעִית וְשֶׁל שְׁבִיעִית כְּשֶׁמְבַעֵר הַמַּעֲשְׂרוֹת כְּדַכְתִּיב (דברים כו) בַּעֲרַתִּי הַקֹּדֶשׁ מִן הַבֵּית: **וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים יֵשׁ לוֹ.** חֲמֵשׁ וַיֵּשׁ לוֹ בַּעוֹר. אָף כָּרֶם רְבָעִי יֵשׁ לוֹ חֲמֵשׁ וַיֵּשׁ לוֹ בַּעוֹר, וּבֵית שְׂמַאי לֹא יִלְפִי קֹדֶשׁ מִמַּעֲשֵׂר: **יֵשׁ לוֹ פֶּרֶט וַיֵּשׁ לוֹ עוֹלָלוֹת.** דְּכַחֲלִין חֲשָׁבִי לִיה: **וְהַעֲנִיִּים פּוֹדִין לְעֶצְמוֹן.** מִן הַפֶּרֶט וְהַעוֹלָלוֹת שֶׁלְקָטוּ, וְאוֹכְלִים אוֹתָן בְּמִקוֹמָן וּמַעֲלִין הַדָּמִים לִירוּשָׁלַיִם: **וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים כָּלוּ לָגַת.** מִשׁוּם דְּיִלְפִי מִמַּעֲשֵׂר **[טו]** וְסִבְרִי לְהוּ מַעֲשֵׂר שְׁנִי מִמּוֹן גְּבַהּ הוּא הַלְפָדָּ אֵין לְעֲנִיִּים חֵלֶק בּוֹ, וְדוֹרְכִים הַעוֹלָלוֹת עִם שְׂאֵר הַיִּין וְהַבְּעָלִים מַעֲלִים הַכֹּל לִירוּשָׁלַיִם **[טז]**:

שְׂפָלוֹ עוֹלָלוֹת. שְׂאֵין בְּכָל הַכָּרֶם אֲשֶׁכּוֹל שְׂיֵשׁ לוֹ כֶּתֶף וְנֹטָף: **אִם אֵין בְּצִיר.** וְכַמָּה שְׂעוֹר בְּצִיר, שְׁלִשָּׁה אֲשֶׁכּוֹלוֹת שְׂעוֹשִׁים רְבִיעִית: **אָמַר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא וְכַרְמָד לֹא תַעוֹלֵל אֶפְלוֹ כָּלוֹ עוֹלָלוֹת.** וְרַבִּי אֶלְיעָזָר אָמַר דְּלֹא תִימָא הוּאִיל וַאֲיִן לְעֲנִיִּים בְּעוֹלָלוֹת קֹדֶם לְבְצִיר **[יז]** יִזְכָּה בָּהֶם בַּעַל הַבֵּית, לְכַד נֶאֱמַר וְכַרְמָד לֹא תַעוֹלֵל:

מִשְׁנוֹדְעוֹ הַעוֹלָלוֹת. שְׁנִכָּר מֵהוּא הוּא עוֹלָלָת וּמֵהוּא אֲשֶׁכּוֹל: **הַעוֹלָלוֹת לְעֲנִיִּים.** שְׂאֵין אָדָם מִקְדִּישׁ דְּבַר שְׂאִינוֹ שְׂלוֹ **[יח]**: **יִתְנוּ שְׂכָר גְּדוּלוֹן לְהַקְדֵּשׁ.** מֵה שְׂמִשְׁבִּיחִין כָּל שְׂעָה בְּתוֹדָ קַרְקַע שֶׁל הַקֹּדֶשׁ. וְהִלְכָה כְּרַבִּי יוֹסִי: **בַּעֲרִיס.** כָּרֶם שֶׁהַגְּפָנִים שְׁלָה מוֹדָלוֹת עַל גְּבִי כְּלוֹנְסוֹת וְעֵצִים, לְשׁוֹן

אף ערשנו רעננה (שיר השירים א): **כל שאינו יכול לפשט**. כלומר לאחר שעבר מעליה, אם במקום שנזכר אינו יכול לפשט ידו ולטל קרינא ביה לא תשוב לקחתו (דברים כד): **אבל רוגליות**. הגפנים העומדים על גבי קרקע שדורכים עליהם ברגל: **משיעבר ממנה**. הוי שכחה, דכל גפן וגפן מן הרוגליות חשיבא כאמן בפני עצמו, ואסור לשוב מאמן לאמן [ב]:

ח

פרק

א

משנה

-

ח

פרק

מאימתי הנמושות. אית דמפרשי זקנים ההולכים על משענתם [ב]. ואית דמפרשי לקוטי בתר לקוטי [ג]. שמאחר שילכו בשדה לוקטים אחר לוקטים או הזקנים הללו שמאחרים ללכת ללקט אחר הפל כבר נתאשו העניים מאותה שדה, וכל הנמצא בה אחר כך הוא הפקר לכל, בין לעניים בין לעשירים: **רביעה שניה**. המטר נקרא רביעה מפני שהוא רובע את הארץ ומולידה ומצמיחה כזכר הרובע את הנקבה והיא מתעברת ממנו, לשון בהמתד לא תרביע (ויקרא יט). פרוש אחר רביעה על שם שהמטר משכיב העפר ומרביצו, תרגום רובץ רביע. וזמן רביעה שניה בשנה בינונית הוא בכ"ג במרחשון [ו]: **שאינו מוסקין**. מסיקה בזיתים כמו קוצר בתבואה, בוצר בענבים, אורה בתאנים, גוֹדֵר בתמרים, כך מוסק בזיתים: **ולא יהא מביא בארבעה אסרות**. דהינו שני פונדיונים, שהפונדיון שני אסרין, ותנן אין פוחתין לעני העובר ממקום למקום מכפר בפונדיון, דהינו מזון שתי סעדות, וכיון שאינו מביא זיתים שוה ארבעה אסרות, דהינו מזון שתי סעדות לו ושתי סעדות לאשתו, אף הוא אינו יוצא ללקט. ואין הלכה כרבי יהודה:

ב

משנה

-

ח

פרק

נאמנים. העניים לומר חטים הללו של לקט שכחה ופאה הן, ופטורים מן

המעֵשֶׁר : בְּשַׁעֲתוֹ. בְּשַׁעַת הַקְּצִיר : בְּכָל שְׁנָתוֹ. בְּשָׁנָה שְׁלִישִׁית וּבְשָׁנָה שְׁשִׁית, שְׁמַעֲשֶׂר עָנִי נוֹהֵג בָּהֶן : וּבֶן לִוִי נֶאֱמָן לְעוֹלָם. דְּמַעֲשֶׂר רִאשׁוֹן נוֹהֵג בְּכָל שָׁנָה, וְכִיוֹן דְּאָמַר שֶׁל מַעֲשֶׂר רִאשׁוֹן הֵם לֹא חִישִׁינָן שְׁמָא לֹא הִפְרִישׁ מֵהוּ תְרוּמַת מַעֲשֶׂר, דְּכִי הֵיכִי דְלֹא נְחָשְׁדוּ יִשְׂרָאֵל עַל תְּרוּמָה גְדוּלָה [ז], כִּד לֹא נְחָשְׁדוּ בֶן לִוִי עַל תְּרוּמַת מַעֲשֶׂר : אֲלֵא עַל דְּבַר שְׁבִנֵי אָדָם נוֹהֲגִין כֵּן. נוֹהֲגִים לְתַתּוּ לָהֶם כֵּן, וְלֹא עַל דְּבַר שְׂאִין רְגִילִים לְתַתּוּ לָהֶם כִּיּוֹצֵא בּוֹ, וְלִקְמוֹן מְפָרֵשׁ וְאַזִּיל :

פרק ח - משנה ג

נְאֻמָּנִים עַל הַחֲטִיִּים. לוֹמַר שֶׁל מַעֲשֶׂר עָנִי הֵם [ח] שְׁנֵתָן לִי, אֲבָל אֵין נְאֻמָּנִים לוֹמַר קָמַח וּפְתָה זֶה שֶׁל מַעֲשֶׂר עָנִי, שְׁנֵתָן לִי קָמַח [ט] וּפְתָה, דְּאֵין דְּרָדָה לְחֶלֶק מַעֲשֶׂר עָנִי קָמַח וּפְתָה : שְׁעוּרָה שֶׁל אֶרֶז. אֵית דְּמְפָרְשֵׁי שְׁבִלְתָה שֶׁל אֶרֶז, שְׁלֹא הִיָּה דְרַכְסָה לְחֶלֶק אֶרֶז שֶׁל מַעֲשֶׂר עָנִי אֲלֵא בְּשַׁבְּלִים. וְאֵית דְּמְפָרְשֵׁי שְׁעוּרָה שֶׁל אֶרֶז קָדָם שְׁנִכְתֵּשׁ בְּמִכְתֵּשׁ וְהוֹסְרָה קְלִפְתּוֹ [שְׁעוּרָה קוֹרָא] לוֹ [י], וְלֵאחֶר דִּישָׁה בְּעוֹדוֹ בְּקִלְפֵתוֹ דְּרָדָה לְחֶלֶקוֹ לְעֲנִיִּים : גְּרִיסִין. שְׁטַחְנוֹן בְּרִיחִים שֶׁל גְּרוֹסוֹת : נְאֻמָּנִים עַל הַשָּׂמֶן. שְׁדָרְדָה לְחֶלֶק מַעֲשֶׂר עָנִי בְּשָׂמֶן : וְאֵין נְאֻמָּנִים לוֹמַר שֶׁל זֵיתֵי נְקוּף הוּא. זֵיתֵי נְקוּף מִמְתַּנּוֹת עֲנִיִּים הֵן, שְׁחוּבְטִים וּמְנַקְפִים בְּזֵית לְהַשִּׁיר הַזֵּיתִים שְׁנִשְׂאָרוֹ מִן הַמְּסִיקָה. וְנְקוּף לְשׁוֹן כְּנוּקָף זֵית. וְאֵין הָעֲנִי נֶאֱמָן לוֹמַר שְׂמֶן זֶה הוֹצֵאתִי מִזֵּיתֵי נְקוּף וּפְטוּר מִן הַמַּעֲשֶׂר [יב], לְפִי שְׂאִין רְגִילִין לַעֲשׂוֹת שְׂמֶן מִזֵּיתֵי נְקוּף [יג]. אֲבָל עָנִי הָאוֹמַר קָמַח זֶה אוֹ פְתָה זֶה מְלַקֵּט שְׁכָחָה וּפְאָה שְׁלֶקְטָתִי וְטַחְנֵתִי קָמַח וְאַפִּיתִי לָחֶם, נֶאֱמָן, שְׁדָרְדָה הָעֲנִי לַעֲשׂוֹת לָחֶם מְלַקֵּט שְׁכָחָה וּפְאָה :

פרק ח - משנה ד

נְאֻמָּנִים. הָעֲנִיִּים עַל הַיָּרֵק חֵי לוֹמַר שֶׁל מַעֲשֶׂר עָנִי הוּא, דְּיִרְק חֵיב בְּמַעֲשֶׂר מִדְּרַבְּנֵי [יד] : דְּבַר מַעֲט. נְאֻמָּנִים אָף עַל הַמְּבֻשֵׁל, דְּפַעְמִים שְׁפַעַל הַבֵּית שְׁכַח מְלַעֲשֶׂר וּמַעֲשֶׂר מִן הַמְּבֻשֵׁל מִתּוֹדָה הַקְּדָרָה : מְלַפְסוֹ. הַקְּדָרָה אוֹ הַפְּרוֹר שְׁמֻבְשֵׁל בָּה :

פרק ח - משנה ה

אין פוחתין לעניים בגרן. כשִׁמְחֵלְקִין מַעֲשֵׂר עֲנִי [טו] בַּגֶּרֶן אֵין נוֹתְנִין לְכֹל עֲנִי וְעֲנֵי פְחוֹת מִשְׁעוֹר זֶה, דְּכַתִּיב (דְּבָרִים כו) וְאָכְלוּ בְּשַׁעֲרֵיךָ וְשָׂבְעוּ, תָּן לוֹ כְּדֵי שָׂבְעוּ: דְּבַלָּה. תֵּאֲנִים יִבְשִׁים לְאַחַר שֶׁנִּדְרָסִים בְּעִגּוּל קְרוֹיִין דְּבַלָּה, וְשׁוֹב אֵין נִמְכָּרִים בְּמִדָּה אֶלָּא בְּמִשְׁקַל, לְהַכִּי תִּנִּי מָנָה דְּבַלָּה, וּמָנָה הוּא מִשְׁקַל מֵאָה דִּינָרִים וְהַדִּינָר מִשְׁקַל שְׁשֶׁה מְעִים וּמִשְׁקַל הַמָּעָה שְׁשֶׁה עֶשֶׂר גְּרָגְרֵי שְׁעוֹרָה: פְּרָס. חֲצֵי מָנָה, וּבְכֹל הַמִּדּוֹת הָאֲמוּרוֹת בְּמִתְנִיתִין הִלְכָּה כְּתִנָּא קַמָּא וְהִלְכָּה כְּאֲבָא שְׂאוּל. וְלֹא נֶאֱמָרוּ דְּבָרִים הֵלְלוּ אֶלָּא לְמַחְלַק מַעֲשֵׂר עֲנִי בַּגֶּרֶן, אָבֵל הַמַּחְלַק מַעֲשֵׂר עֲנִי בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ מַחְלַק כְּפִי רְצוֹנוֹ [יז], וְלֹא נִתְּנוּ בּוֹ חֲכָמִים שְׁעוֹר:

פרק ח - משנה ו

מִדָּה זוֹ. דְּאֵין פּוֹחֲתִין לְעֲנֵי אֲמוּרָה בְּכֹהֲנִים לוֹיִם וְיִשְׂרָאֵלִים, כָּל אֶחָד מֵהֶם שִׁמְחֵלַק [יח] מַעֲשֵׂר עֲנִי בַּגֶּרֶן לֹא יִפְחַת מִזֶּה הַשְּׁעוֹר: הִיָּה מְצִיל. שְׂאִין רוּצָה לְחַלֵּק לְעֲנִיִּים שְׂבָאוּ כָּל מַעֲשֵׂר עֲנִי שְׂבִידוֹ, וְרוּצָה לְהַצִּיל מִמֶּנּוּ לְקְרוֹבֵיו הָעֲנִיִּים: נוֹטֵל מִחֲצָה. וּמִצְנִיעַ לְצַרְךָ קְרוֹבֵיו: וְנוֹתֵן מִחֲצָה. לְעֲנִיִּים שְׂבָאוּ. וְאִם לְאַחַר שֶׁנִּטַּל מִחֲצָה וְהִצְנִיעַ לְצַרְךָ קְרוֹבֵיו הִיָּה לוֹ דְּבַר מְעֻט, כְּלוּמַר שְׂלֵא נִשְׂאָר לוֹ כְּדֵי לְתַת לְכֹל אֶחָד מִן הָעֲנִיִּים שְׂבָאוּ כְּשֶׁעוֹר הַקְּצוּב לְעִיל בְּמִתְנִיתִין, נוֹתֵן לְפָנֵיהֶם מֵה שֶׁנִּשְׂאָר בִּידוֹ וְהוּן מַחְלָקִים בִּינֵיהֶם:

פרק ח - משנה ז

מִכְּפָר בְּפוּנְדִיּוֹן. כְּכַר הַנִּמְכָּר בְּפוּנְדִיּוֹן כְּשֶׁחֲחִטִּים נִמְכָּרִים אַרְבַּע סָאִים לְסֻלַּע. וְאַרְבַּע סָאִין הֵן עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה קָבִין, שְׁכָּל סָאָה הִיא שְׁשֶׁה קָבִין, וְהַסֻּלַּע הוּא אַרְבָּעָה דִּינָרִים וְכֹל דִּינָר שְׁשֶׁה מְעִין, נִמְצָא הַסֻּלַּע עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה מְעִין, נִמְצָאוּ עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה קָבִין לְעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה מְעִין, קָב לְכֹל מְעָה, וְהַמָּעָה שְׁנֵי פוּנְדִיּוֹנִים, הִרִי הַכְּכַר הַנִּמְכָּר בְּפוּנְדִיּוֹן הוּא חֲצֵי קָב. אָבֵל מִפְּנֵי שֶׁחֲחֲנֹנֵי רוּצָה לְהַשְׁתַּכֵּר לִיצִיאַת הָאֶפְיָה וְהַטְּחִינָה אֵי אֶפְשָׁר שְׂיִמְכַר הַכְּכַר שֶׁהוּא חֲצֵי קָב בְּפוּנְדִיּוֹן כְּפִי הָעֶרְךָ שְׂמוֹכָרִים הַתְּבוּאָה בְּשׁוּק

אַרְבַּע סָאִים בְּסֵלַע, לְפִיכֶךָ לֹא יִהְיֶה הַכֶּכֶר הַנִּמְכָּר בְּפוּנְדִיּוֹן אֲלֵא רִבַּע הַקֵּב בַּלְבָּד. וְכִשְׁמַחֲלָקִים תִּבּוּאָה לְעִנִי בְּגֵרְוֹן וְעָלִיו לְטָחוֹן וְלֶאֱפוֹת אֵין פּוֹחֲתִין מִחֲצֵי קֵב, אֲבָל כְּשִׁנּוֹתָנִים לוֹ כֶּכֶר אֲפוּי לֹא יִהְיֶה אֲלֵא רִבַּע הַקֵּב שֶׁהֵם שֹׁשָׁה בֵּיצִים. וְהָכִי מִפְּרֵשׁ בְּפָרֶק פִּיצָד מִשְׁתַּתְּפִין בְּעָרוּבִין (דף פב): **פְּרִנְסַת לִינָה**. מִטָּה וְכָרִים וְכִסְתוֹת **{יט}**: **מְזוֹן שֶׁלֹשׁ סְעֵדוֹת**. שְׁחִיב אָדָם לֶאֱכֹל בְּשַׁבַּת שֶׁלֹשׁ סְעֵדוֹת: **לֹא יִטַל מִן הַתַּמְחוּי**. לְפִי שֶׁהַתַּמְחוּי מִתְחַלֵּק בְּכָל יוֹם, שֶׁהַגְּבָאִים מִחֲזִירִים עַל פְּתַחֵי בַּעֲלֵי בְּתִים בְּכָל יוֹם וְלוֹקָחִים מֵהֵם תִּבְשִׁיל לְצַרְדָּה הָעֲנִיִּים, וְהַכְּלִי שֶׁמְשִׁימִים בּוֹ אֶת הַתִּבְשִׁיל נִקְרָא תַּמְחוּי: **לֹא יִטַל מִן הַקֶּפֶה**. לְפִי שֶׁהַקֶּפֶה מִתְחַלֵּקֶת מֵעֶרֶב שַׁבַּת לְעֶרֶב שַׁבַּת: **נִגְבִּית בְּשָׁנִים**. לְפִי שֶׁמְשַׁכְּנִים עַל הַצְּדָקָה, וְאֵין עוֹשִׂים שְׂרָרָה עַל הַצְּבוּר פְּחוֹת מְשֻׁנִּים: **וּמִתְחַלֵּקֶת בְּשֵׁלֶשָׁה**. לְפִי שֶׁהִיא כְּדִינֵי מְמוֹנוֹת **{כא}** וְדִינֵי מְמוֹנוֹת בְּשֵׁלֶשָׁה:

פְּרֶק ח - מִשְׁנָה ח

מֵאֲתִים זוּז. קִים לְהוּ לְרַבֵּן שֶׁאֵלוּ מִסְפִּיקִים לְשָׁנָה אַחַת לְכִסוֹת וְלְמְזוֹנוֹת: **אוּ לְכַתְּבַת אֲשֵׁתוֹ**. וְאֵפְלוּ הִיא יוֹשֶׁבֶת תַּחְתִּיו: **וְאֵת כְּלֵי תַשְׁמִישׁוֹ**. כְּלִים יָפִים שֶׁמְשַׁתְּמֵשׁ בָּהֶם בְּשַׁבְּתוֹת וּבְרִגְלִים. וְהֵנִי מִיָּלִי כְּשֶׁבֵּא לְטַל לְקַט שְׁכָחָה וּפִאָה וְאֵינוּ נוֹטֵל מִקְּפָה שֶׁל צְדָקָה, שֶׁמִּתְּפָרְנֵס בְּצִנְעָה וְאֵינוּ נוֹטֵל מִמָּה שֶׁבִּיד גְּבֵאִי, אֲבָל אִם נוֹטֵל מִקְּפָה שֶׁל צְדָקָה אִזְ אֵין מְנִיחִין אוֹתוֹ לְטַל אֲפְלוּ לְקַט שְׁכָחָה וּפִאָה עַד שֶׁיִּמְכֹּר כְּלֵי תַשְׁמִישׁוֹ **{כב}**:

פְּרֶק ח - מִשְׁנָה ט

מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ חֲמִשִּׁים זוּז וְכוּ'. דַּחֲמִשִּׁין דְּעֵבְדִין טְבִין כְּמֵאֲתִים דְּלֹא עֵבְדִין: **וְכָל מִי שֶׁצָּרִיךְ לְטַל וְאֵינוּ נוֹטֵל וְכוּ'**. כְּגוֹן שֶׁדוֹחֵק עֲצָמוֹ בְּמִלְאָכָה וּמִסְתַּפֵּק בְּמַעֲשֵׂה יָדָיו כְּדִי שֶׁלֹא יִתְּפָרְנֵס מֵאַחֲרִים. אֲבָל אִם אֵין מַעֲשֵׂה יָדָיו מִסְפִּיקִין לוֹ וּמִסְגָּף עֲצָמוֹ בְּחַיֵּי צַעַר קְרוּבִין לְמִיתָה, עַל זֶה אָמְרוּ כָּל הַצָּרִיךְ לְטַל וְאֵינוּ נוֹטֵל הָרִי זֶה שׁוֹפֵף דָּמִים, וְאָסוּר לְרַחֵם עָלָיו **{כג}**, עַל נַפְשִׁיהָ: **לֹא חִיס כָּל שָׁפָן עַל אַחֲרִים:**